

כאמ"ר קרן לה עם נורמן... (מסמך המוסדות החרדי)

מראי מקומות לעיון בדף היומי



בית מדרש גבוה לתורה
כולל הדף היומי
קרית ספר ת"ו

מיסודה של עמותת "משולי ערימת" רחוב שאנת אריה 25/17 קרית ספר 71919 מודיעין עילית ארץ ישראל

גליון מספר 444

הונצח ע"י בנם הנה"צ הר"ר אברהם אליעזר מרקיביץ שליט"א לזכרו

לע"פ הר"ר צבי בתר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

בס"ד, יט' ניסן התשע"ב. מסכת כריתות דף כג – מסכת מעילה דף ב

דף כג ע"א

א) מתני', שניהם מביאין חטאת אחת. הקשו התוס' לעיל (ו:): ד"ה שניהם מביאין חטאת אחת, הא בעי סמיכה, ואי אפשר דשניהם יסמוכו, דארתו שאינו מחוייב משתמש בקדשים. ובתוס' גיטין (כח:): ד"ה והא בעי סמיכה הוסיפו להקשות, מדאיתא בפסחים (פט.) דאין מביאין קרבן על הספק משום דאי אפשר לסמוך. ותירצו (התוס' בגיטין), דהכא כיון דודאי מחוייב תקנו חכמים שיביאו קרבן אחד על הספק, כדי שהחייב בקרבן יקיים חובתו, ואי משום סמיכה, לא מעכבא, אבל בההיא דפסחים לא תיקנו להקריב מותר הפסח בלא סמיכה, כיון שאינו בא מחמת ספק אלא קרבן ודאי שחייב סמיכה. ועיין ברש"ש ובמהרש"ל (שם).

ב) מתני', חתיכת חלב וחתיכת קדש וכו' מביא אשם תלוי. פירש רש"י ד"ה זה מביא, דאף לרבי עקיבא דמחייב אשם תלוי בספק מעילות לא מחייב הכא ב' אשם תלוי, לפי שאין כאן אלא עבירה אחת ספק חלב ספק קודש. ובשיטה מקובצת (אות ג) ביאר עוד, דאין צריך להביא שנים לפי שאין ידיעה בינתיים, ואף ששתי מיני עבירות הם אשם תלוי אחד מגין על שניהם. אולם התוס' לעיל (יח:): ד"ה והתניא כתבו, דהאוכל ספק חלב וספק נותר וספק פיגול בהעלם אחד, מיחייב אשם תלוי על כל אחת ואחת. וכתב העולת שלמה, דלדידהו צריך לומר כתירוץ דרש"י.

ג) מתני', שם. הקשה העולת שלמה, מהא דתנן לעיל (יט.) חלב ונותר לפניו, ואכל אחד מהן ואינו יודע איזה מהן אכל רבי יהושע פוטר וכו' אמר רבי יהודה פוטר והיה רבי יהושע אפילו מאשם תלוי, וילפינן לה בגמ' לעיל (יט:), מדכתיב 'כי תחטא ולא ידע' פרט לזו שידע שחטא, ואם כן הכא נמי נימא הכי, ואמאי מביא אשם תלוי. וכתב, דדוקא בששניהם בני חטאת, כגון חלב ונותר, אבל הכא דחד בר חטאת וחד בר אשם, שפיר קרינן ביה "ולא ידע", דאינו יודע אם חייב חטאת או אשם.

ד) מתני', חתיכת חלב וחתיכת חלב קדש וכו' רבי יוסי אומר אין שניהם מביאין אשם אחד. להלן בגמ' איתא, דתנא קמא רבי יוסי היא, וכתב הרע"ב (כריתות פ"ה מ"ז), דקאי נמי אהאי בבא. והקשה התוס' יו"ט (שם), דהכא לא שייך למימר דתנא קמא רבי יוסי, משום דתנא קמא לא מיירי בהא דאמר רבי יוסי דאין שניהם מביאים אשם אחד בשותפות. וליכא לדיוקא מהא דמביא חטאת כל אחד ואחד, דהא כולי עלמא סבירא להו הכי. ועיין ברש"ש (בגמ').

ה) מתני', רבי עקיבא אומר זה מביא אשם תלוי וזה מביא אשם תלוי. בגמ' להלן מבואר, דהיינו כמאן דאמר דלא בעינן חתיכה משתי חתיכות. והקשו התוס' בסוכה (ו:): ד"ה ורבי שמעון סבר, היאך יכול רבי עקיבא לסבור כן, הא לעיל (יח:): מבואר, דלא בעינן חתיכה משתי חתיכות משום דיש אם למסורת, וכתוב "אחת מכל מצות", ולא "מצוות", ובסוכה התם איתא, דרבי עקיבא סבר יש אם למקרא. ותירצו בנדה (טו.) ד"ה לא שהתה וכו', דהאי

ילפותא דאם למסורת מ"מצות" קאי אף למאן דאמר יש אם למקרא בכל מקום.

ו) גמ', לרבי יוסי חטאת הוא דלא מיייתי הא אשם מיייתי היינו תנא קמא וכו'. כתב הרש"ש, דהטעם דלא מקשינן דרבי יוסי היינו תנא קמא וכו', ארישא דחתיכת חולין וחתיכת קדש, דלרבי שמעון מיייתי אשם אחד ולתנא קמא דהוא רבי עקיבא, מביא כל אחד. משום, דתנא קמא דהתם רבי עקיבא הוא, דסובר דיש אשם תלוי בספק מעילות, ורבי יוסי אתי למימר, דאין אשם תלוי בספק מעילות, כרבנן, ואדרבה, אתא לאפוקי מתנא קמא, אבל בסיפא אינו ענין לספק מעילות. והעולת שלמה תירץ, דברישא אף לתנא קמא דהוא רבי עקיבא מביאין שניהם אשם אחד, דהא רבי עקיבא סבר לעיל (ו:), אשם ודאי לא בעי ידיעה בתחילה, ומיייתי אשם תלוי כאחד, ולא מיייתי בשותפות כיון דהוה מעילה מרובה, [נא משום דאיירי בדליתנהו לתרווייהו קמן, כמו שכתב השיטה מקובצת לעיל (כב:)] אות כג], ולא פריך אלא אסיפא, דאם איתא דתנא קמא סבר דמביאין חטאת אחת, טפי הוה להו לאתויי הכי, דעדיפא להו, כיון דאשם בן ב' סלעים לכל אחד, וחטאת בת דנקא לתרווייהו כהדדי.

ז) גמ', וכי תימא חתיכה משתי חתיכות איכא בנייהו והתניא רבי יוסי אומר וכו'. כתב בהגהות הרד"ל, דהכי נמי הוה מצי לאתויי מדסבר רבי יוסי הכי בגיטין (עד.). עיין שם.

ח) גמ', וליתי נמי אשם ודאי דנותר. פירש רש"י ד"ה ונתיי אשם ודאי, בהדי אשם וחטאת. משמע מלשונו, דקאי אסיפא דאכלו שנים, דזה וזה מביאים אשם תלוי משום ספק נותר. והקשה השיטה מקובצת (אות טו), אולי לא אכלו הקודש ואיך יביאו אשם ודאי. וכתב בהגהות היעב"ץ, דרש"י הבין דקושיית הגמ' קאי אדרבי שמעון דאמר זה חטאת ואשם תלוי וכו', ושניהם מביאים חטאת אחת, משום נותר דחד מנייהו, ועלה פריך, ליתנו נמי בין שניהם אשם מעילות, דהא רבי שמעון סבר דמביאין אשם בשותפות.

ט) גמ', והיא בגסה. פירש רש"י ד"ה בגסה, אכילה גסה שאכל הרבה. וכתב הרש"ש, דהוא דחוק. [נולכאורה כוונתו, דאם באחד אין שיווי הוא הדין הרבה, ואם משום דאחד לא שוה כי אם מעט, וכשאוכל הרבה מגיע לפרוטה, הוא דחוק (א.י.ג.)]. עוד הקשה המנחם שלמה (סימן רנט), דלא מצינו בש"ס לשון "אכילה דקה", והיאך קאמר "הא בדקה". ורבינו גרשום פירש, דגסה היינו בהמה גסה, דאינה ממחרת כל כך להתקלקל כבהמה דקה, דומיא דשינויא בתרא, דימות החמה וימות הגשמים, והרש"ש כיוון לדבריו. והקשה היעב"ץ, דאין בחטאות הנאכלות גסה, אלא כולם ממיני הדקה באות, וכן אשמות, ואף דאיכא נמי נותר דשלמים, מסתברא דמילתא דפסיקא נקט, היינו נותר אחד לכל הקרבנות. והמנחם שלמה (שם) פירש, על פי מאי דאיתא בפסחים (פד.), כל הנאכל בשור הגדול בשלקא, יאכל בגדי הרך בצלי, ועיין בתוס' בחולין (קלב:): ד"ה אינו נאכלין, דצלי נאכל לסתם בני אדם, אבל שלוק ומבושל תלוי בדעות בני אדם, והשתא, אי הוה תרווייהו,



חמור".

(יד) **גמ'**, אלא שמע מינה בקדשים גלי קרא. הקשה הערוך לנר דלמא כי כתיב "כל חלב לה" לענין מעילה, אגונא שנהנה מן החלב, דמשום חלב ליכא דהא מותר בהנאה. ואין לומר דלהכי לא בעי קרא, דהא בעי לאשמועינן דאית ביה מעילה אף דהווי קדשים קלים, כדמוכח בחולין (ק"ז). ועיין לקמן אות טו. ובמצפה איתן הקשה עוד, דאיסור מעילה קדים, דעובר משעה דאגבהה לחתיכה, ואילו איסור חלב לא עבר עד דאכל, ואם כן היאך מוכח, דחילל איסור מעילה איסור חלב, הא לגבי האדם שעובר בתחילה במעילה דין הוא שיתחייב בה ולא יפטור ממנה ותפקע מעילתו בכדי, משום איסור חלב שנתחייב אחר כך כשאכל. ותירץ, דמשמע בדברי רבי דהא דמרבה חלב למעילה, היינו אפילו לחיוב מיתה, וכדאית ליה בסנהדרין (פג). דאיכא בהויד במעילה, וחיוב מיתה ליכא אלא באכילה וכמו שכתבו התוס' בפסחים (לג). ד"ה ומינה, ואם כן אתו תרווייהו בבת אחת, ושפיר מוכח דחילל איסור מעילה איסור חלב. ולפי זה יישב נמי קושית הערוך לנר, דרבי איירי בכל חיוב אפילו במיתה, דלא שייכא אלא באכילה, ולא מיירי באיסור הנאה לחודא. והעולת שלמה תירץ, על פי מה שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות (כריתות פ"ג מ"ד), דהיכא דליכא איסור אכילה לא שייך איסור הנאה, וממילא ליכא למימר דיחולל איסור מעילה על החלב רק לענין הנאה, דהאיסור אכילה כבר יש בו מצד החלב, אלא כיון דלא חל מעילה לאכילת החלב הכי נמי לא חל איסור ההנאה. ועוד עיין בדבריו מה שתירץ קושיית המצפה איתן.

(טו) **גמ'**, דקסבר בהוייתן הן קדושים דתרווייהו בהדי הדדי קאתו. הקשה השפת אמת, הא אי נאמר דסבר במעי אמין הן קדושין אתי שפיר טפי, ותו אמאי לא מוקי בבכור דקדוש מרחם. ועוד דאם כן אמאי בעי קרא לרבות, ואי תימא דבלאו הא דאיסור חל על איסור צריך הריבוי לאמורי קדשים קלים, וכדמשמע בחולין (ק"ז). לענין יותרת וכליות, אם כן קשה למאן דיליף מינה דאיסור חל על איסור בקדשים, דילמא מיירי בבכור וקא משמע לן דאמורי קדשים קלים מועלין בהם, ועיין שם.

(טז) **רש"י ד"ה איסור מיתה**, קל הוא דאין חייבין על שגגתו חטאת. הקשה הנר תמיד, דלכאורה אשם דמחייב אמעילה חמיר טפי מחטאת, דאשם בן ב' שקלים וחטאת בת דנקא.

פרק המביא אשם

(יז) **רש"י ד"ה לבית השריפה, בתוה"ד**, האי בשריפה דהוי כזבח פסול. הקשה התוס' יו"ט (כריתות פ"ו מ"א), דלרבנן דסברי דגומר ומקדיש הוי הקדש גמור, והוי ממש זבח פסול, ואמאי נקט רש"י כזבח פסול. וטפי קשה, דאליבייהו לא קשיא מעיקרא כלל דהא לאו חולין בעזרה נינהו, וכדאמרין עלה בגמ' לקמן (כד:).

(יח) **גמ'**, ורבנן סברי כיון דלבו נוקפו גומר ומקדיש. פירש רש"י ד"ה שלבו נוקפו, שמתירא מספק החטא שחטא ומייתי. והרמב"ם בפירוש המשניות (כריתות פ"ו מ"א) פירש, דלב אדם חולה מן העוונות, ומשום הכי גמר בלבו להקדישו אף שלא חטא.

(יט) **גמ'**, תנא בין שנודע לו שחטא ובין שנודע לו שלא חטא פליגי רבי מאיר ורבנן. והא דנקט במתניתין לגונא דנודע לו שלא חטא, ביאר הרש"ש, משום דרבי עקיבא מחייב אשם תלוי אף בספק מעילות, ובהא לא שייכא נודע לו שחטא, דאכתי צריך להביא האשם לחטאו ודאי, ויכול להביא אותו איל. עוד תירץ, משום דבעי למיתני בתרה אבל באשם ודאי ובשור הנסקל ובעגלה ערופה אינו כן, ובהני לא שייך אלא נודע לו שלא חטא, דאמרין דהווי חולין גמורים.

הבהמה גסה והבהמה דקה צלי, יאכל גדי הרך יותר משור הגדול, דצלי ראוי טפי, ולסתם בני אדם נאכל צלי, ושפיר קמשני, הכא בגסה, דמשום הכי כזית בשר אינו שוה פרוטה, אבל בדקה אפשר שכזית צלי ישוה פרוטה.

(י) **רש"י ד"ה ההיא בגסה**, אכילה גסה שאכל הרבה וכו' עד סוה"ד. ביאר בהגהות החתם סופר לעיל (יג), דכדי שתהיה מעילה, בעינן שההקדש יהיה שוה פרוטה לגזבר ולנהנה, ואם אינו שוה פרוטה לגזבר אינו חייב, אמנם בקדשי מזבח אף דאינו שוה פרוטה לגזבר, מכל מקום שוה פרוטה להעלותו ולהקטירו, אך צריך שיהיה כזית, דאין הקטרה פחותה מכזית, אמנם נותר, אף דלכתחילה אין ראוי להעלותו, מכל מקום כיון שאם עלה לא ירד, הוה ליה להקדש כשוה פרוטה, [כדאיתא במעילה (ב)], ועיין שם באות ה']. אך אכתי אין שוה פרוטה להאכול מאחר שנסרח ולא נהנה בפרוטה, אלא אם כן אכלו אכילה גסה. והיינו נמי התירוץ השני, דבימות הגשמים אינה ממהרת להסריח ושויא אכילתו פרוטה, ובימות החמה נמי אם אכל אכילה גסה, שוה פרוטה. וכן ביאר נמי בשו"ת (אורח חיים סימן קפ).

(יא) **גמ'**, ומי אית ליה לרבי שמעון איסור חל על איסור והתניא האוכל נבילה וכו'. הקשה התוס' יו"ט (כריתות פ"ה מ"ח), אמאי מקשה מברייתא, ולא מהא דתנינן בשבועות (כב:): דנשבע שלא לאכול נבילות וטריפות ואכל, רבי שמעון פוטר, ומפרישין (שם כד), טעמו, משום דלית ליה איסור חל על איסור, ואפילו באיסור כולל. וכתב בתוס' הגרע"א (שם אות יט), דמהתם אינו מוכח, דהא לייש לקיש התם דמוקי לה (שם כג:), בנשבע על חצי שיעור, וטעמיה דרבי שמעון דכל שהוא למכות, אין ראייה דלית ליה איסור כולל. ואף ר' יוחנן דמוקי לה בכולל, אי לאו ברייתא דהכא, דרבי שמעון לית ליה כולל, לא הוה מוקים למתניתין בכולל, דהא פרכינן התם לר' יוחנן, מאי טעמא דרבי שמעון, ומשני רבי שמעון טעמיה דלית ליה כולל, אלמא דבלאו ברייתא לא הוה מוקי הכי. והמנחם שלמה (סימן רס) תירץ, דאין להוכיח ממתניתין דשבועות, משום דאיכא למימר דהיינו משום דליתיה בלאו והן, דהא אין יכול לומר שבועה שאוכל נבילות ושחוטות, דאפילו בכולל לא חל לבטל את המצוה, כדאיתא התם (שם כד). והנר תמיד תירץ, דבקושיא כבר ידעינן האוקימתא דאכל כוליא בחלבה, וידעינן נמי הא דפרכינן עלה היאך חל על איסור עולין, וכן נמי ידעינן הדין דאיסור חמור, וכוונת המקשה להקשות מהא דיום הכפורים חל אנבילה נמי הוה כחמור על קל, ואפילו הכי לא חל לרבי שמעון, וממתניתין דשבועות לא שמעינן חמור על קל, דהא דחשיב יום הכפורים אנבילה חמור על קל משום דהוה בכרת ונבילה בלאו, [וכמו שביאר החק נתן על תוס' ד"ה ומי אית ליה לרבי שמעון]. אבל התם דאיירי בשבועה על נבילה דתרווייהו איסור לאו, לא שמעינן להאי דיוקא.

דף כג ע"ב

(יב) **גמ'**, דהא איסור מעילה קל הוא מיתה. פירש רש"י ד"ה איסור מיתה, דהקולה היא דאין חייבין על שגגתו חטאת. ועיין בחידושי הגרז"ס, שציין לרש"י בשבת (כה). ד"ה כרת, (ובעמוד ב' שם) ד"ה כרת, דכתב, דכרת אית בה תרתי ימיו נקצרין והולך עירי, אבל מיתה בידי שמים אינו הולך עירי, ומשום הכי כרת חמור, ונשאר בצריך עיון. [ולכאורה צריך עיון עוד, דאם כן מדוע אמרה הגמ' דהקולא היא במה שהוא במיתה, ולא כדברי רש"י. ואולי יש לומר, דרש"י אתי לפרש נמי אליבא דרבנן דליכא מיתה במעילה אלא לאו. ומה שאמרה הגמ' דהוה במיתה, היינו כיון דאיירינן הכא אליבא דרבי דאית ליה בסנהדרין (פג). הויד במעילה במיתה, ואתיא הגמ' למימר, דמכל מקום קל הוא לגבי כרת. (א.י.ג.)].

(יג) **גמ'**, ואיסור קדשים איסור חמור כרת. קדשים היינו איסור חלב דאימורין. וכתבו הערוך לנר והרש"ש ובחידושי הגרז"ס, דצריך לומר "איסור חלב



אמת דברו העדים במה שאמרו שאכל ספק חלב, והיינו דאמרינן דלא סמיך דעתיה עילוי דעדים דסבר וכו', דהיינו, דאינן זה אצלו בתורת ודאי אלא ספק.

ה) גמ', שור הנסקל שהוזמו עדיו כל המחזיק בו זכה בו. הקשה הערוך לנר, לשיטת רבינו תם שהביאו התוס' בד"ה אם עד שלא נסקל, דשור הנסקל אינו נאסר מחיים, אמאי מייאש מיניה, והא יכול ליהנות ממנו כל זמן שלא יסקל או ימות. וכתב, דאפשר לתרץ כאן כמו שתירצו התוס' בד"ה דאמרו לו נרבע שורו לשיטת רבינו אפרים, דמייאש ממה שהוא שוה בחייו יותר מלאחר מיתה, והכי נמי לרבינו תם, לא מייאש ומפקיר אלא מה שיכול ליהנות ממנו גם לאחר שחיטה, והשתא אינו יכול אלא מחיים. עוד כתב, דמשום הנאה פורתא זו דיכול לרכוב עליו עד בית הסקילה, לא חשיב ליה ולא נמנע מלהפקירו מחמת כן, אבל על רבינו אפרים שפיר הקשו התוס', דכיון דיכול ליהנות מהנבילה מסתמא לא הפקירה.

ו) גמ', אמר רבא מסתברא מילתיה דרבי יוחנן וכו' הוא בעצמו מידע ידע דלא רבע ולא מפקר ליה. הקשה הערוך לנר, הא רבא לית ליה להאי סברא גבי אשם תלוי שהוזמו עדיו, מדפריך לרב יהודה, וכדפירש רש"י בד"ה בפלוגתא. [אמנם עיין בשיטה מקובצת (אות ז ואות טו) דגורס שם רבה, והכא היינו רבא], והיה אפשר לתרץ דלא פליג רבא אלא גבי אשם תלוי שהוא עצמו מסופק אם אכל, וסבר דמספק אינו חושש שמא יבואו עדים, דדלמא באמת אכל ספק חלב, אבל הכא דאיירי שאומרים שהוא רבע וידע בודאי ששקר הוא, בזה גם רבא יסבור דטרח ומייתי עדים. אבל לפי מה שכתב רש"י בד"ה באשם תלוי שהוזמו עדיו, דאף התם באשם תלוי יודע בודאי שלא חטא, אין לתרץ כן, דשניהם שוים הן. ותירץ, דהתם דוקא פליג רבא וסבר דלא אמרינן דיטרח להביא עדים להזימם, משום דאינם מחייבים אותו אלא קרבן, אבל הכא דמחייבים אותו מיתה, בודאי יטרח להזימם.

ז) גמ', עיר הנדחת שהוזמו עדיה כל המחזיק בה זכה בה. כתב בהגהות חשק שלמה, דלכאורה היה אפשר להוכיח מכאן דברי הריטב"א בקידושין (נח:), דכל איסורי הנאה הוי הפקר אף כאלו שמותר ליהנות מהם, כגון הנשרפים דאפרן מותר, או שלא כדרך הנאתן לחולי שאין בו סכנה, דהרי הכא היו נכסי עיר הנדחת הפקר ואף דעומדים לשריפה מותר ליהנות מאפרן. אמנם דחה, דיש לומר דהזוכה בהן זוכה במה ששוים הם בעצמם יותר מאפרן, וכדרך שכתבו התוס' ד"ה דאמרו לו לשיטת רבינו אפרים.

ח) גמ', כל אחד אמר בדעתיה אנא לא חטאי אחרינא חטא ומפקר. כתב הערוך לנר, דלפי זה לא מפקר אלא נכסים שבתוכה דהרי נכסי צדיקים שחוצה לה פליטים, כדתנן בסנהדרין (קיא:), דאינו מפקרים, דאפילו חטאו אחריני לא נאסרים.

ט) תוס' ד"ה דאמרו לו נרבע שורו, מכאן קשה לשיטת רבינו אפרים וכו'. כתב הערוך לנר, דלרבינו אפרים נמי אינו מותר בהנאה אלא עד שנסקל, אבל אחר שנסקל אסור, דהא ילפינן דין כ"ג ברובע ונרבע, מדאיתקש לאשה הנהרגת עמו, אם כן מהתם נמי איכא למילף דאסור בהנאה לאחר סקילה, דהא כל מת אסור בהנאה. ולפי זה יישב הקושיא מסוגיין, דהא טעמא דמייאש, משום דסבר שיעשו בה דין מיתת בית דין ותהיה אסורה בהנאה, ואף שיכול ליהנות ממנה לרכוב עליה עד בית הסקילה, משום האי הנאה פורתא לא ימנע מלהפקירו, וכמו שביאר לשיטת רבינו תם [הובא באות ה].

י) בא"ד, שהיה אומר רובע ונרבע אינו אסור בהנאה וכו' ומנין ליה וכו'. כתב הערוך לנר, דלכאורה סוגיא מפורשת כוותיה בתמורה (כח:), דאמרינן שם גבי רובע ונרבע, "אבל הכא דלאו איסורי הנאה נינהו", ואף שפירש רש"י (שם) ד"ה אבל, דאיירי ברובע ונרבע על פי עד אחד או על פי הבעלים, רבינו אפרים לא ניחא ליה להעמיד בדוחק זה.

יא) בא"ד, ועוד דבתוספתא איכא בהדיא דנרבע אסור בהנאה. ולכאורה

כ) מתני', רבי אליעזר אומר יקרב וכו'. פירש רש"י במנחות (קב:): ד"ה רבי אליעזר אומר, דאזיל לטעמיה דאמר לקמן (כה). מתנדב אדם אשם תלוי בכל יום. וכתב הנר תמיד, דרש"י פירש כן לפי ההוה אמינא לקמן (כד:), אמנם התם מסקינן, דרבי אליעזר דאמרו לו היא. ועיין בערוך לנר לקמן (כד:).

דף כד ע"א

א) גמ', ומודה רבי מאיר לחכמים במפריש ב' חטאות לאחריות וכו'. כתבו בתוס' ד"ה במפריש שני אשמות, דאין צריך לגרוס "ונתכפר באחת מהן", דאפילו שניהם חיים, ונודע לו שלא חטא או שחטא, שניהם ירעו עד שיסתאבו. וכתב השפת אמת דלגסתם בעינן לגרוס "ירעו עד שיסתאבו" לשון רבים. אמנם הרמב"ם (פ"ד מפסולי המוקדשין הכ"א) כתב, שנתחייב באשם תלוי והפריש שנים לאחריות מתכפר באחת והשני ירעה וכו', ואין צריך לומר באשם ודאי שהוא כן. והקשה המשנה למלך, מה כתב "ואין צריך לומר באשם ודאי", מאי קל וחומר הוא, אדרבה, באשם תלוי יותר ראוי להחמיר מבודאי, דבודאי, אם נודע לו שלא חטא הרי הוא חולין, ואילו באשם תלוי לרבנן ירעה ויפול לנדבה, משום דלבו נוקפו, ועל כרחך דהרמב"ם מפרש דלא כתוס', ולא איירי הכא בנודע לו שלא חטא או שחטא, אלא במתכפר באחת, ואם כן קשיא, מה שייך לסוגיין דלבו נוקפו, ומאי קמשמע לן דמודה רבי מאיר בהא. וביאר השפת אמת, דודאי לא מיירי בנודע שלא חטא, אלא דמביא עיקר הדין, דעל כל פנים נשמע מכאן דגבי אשם תלוי דהשני ירעה, דבחטאת מפורש דהשני ירעה, ואף רבי מאיר מודה במפריש לאחריות, דגמר ומקדיש נמי השני לשם אשם. ומה שסיים "ואין צריך לומר באשם ודאי", דדינו כמו ב' חטאות לאחריות. עוד כתב, דאפילו אם הרמב"ם היה גורס כגירסת התוס' לא היה יכול להביא הדין בגונא דנודע, דהא קיימא לן כחכמים, ורבותא דגמ' הכא דוקא אליבא דרבי מאיר.

ב) גמ', ומודים חכמים לרבי מאיר באשם תלוי שהוזמו עדיו וכו'. כתב המים קדושים, הא ודאי מיירי בדשתיק לעדים בשעה שחיבוהו, דאי במכחישים, הא רבנן דרבי מאיר סברי במתניתין לעיל (יא:), דאינו מתחייב חטאת, והוא הדין אשם תלוי. ולפי זה, אמאי אמרינן דלא אמרינן בזה סברא דלבו נוקפו, משום דלא סמוך עילוי דעדים, הא שתיק להו. וכתב, דמכל מקום כשבאו עדי הזומה, איגלאי מילתא דהא דשתיק להו משום דידע שיבואו עדי הזומה, ומשום הכי הוסיף רש"י בד"ה אבל גבי עדים, דסבר מייטנא סהדי ומומי להו, והכי נמי לגירסא דילן "דלמא אתו עדים ומומי להו", אתי רש"י לבאר כן דאיגלאי מילתא דהא דשתיק משום דידע שיבואו עדי הזומה. ועיין בערוך לנר על רש"י, ומה שכתבנו לקמן באותיות ד', ו'.

ג) גמ', הרי היא כמנחת קנאות דתניא נמצאו עדיה זוממין וכו'. הקשה העולת שלמה, לפי מה שפירש רש"י בד"ה שהוזמו עדיו, דהוא יודע בעצמו שלא אכל, אם כן במנחת סוטה דהבעל מביא את המנחה כדכתיב "והביא את קרבנה", אמאי תצא לחולין הא ספק לו שמא נסתרה ובכל ענין גמר ומקדיש. וכתב, דהכא איירי שהיא הקדישה המנחה, ויודעת בודאי אם נסתרה או לא. ואף דכתיב בקרא (במדבר ה טו) "והביא את קרבנה", אידי נמי יכולה להקדיש, אלא שהוא חייב ליתן לה מעות לקרבן. כמו ביולדת וזבה שכתב הר"ש בנגעים (פ"ד מ"ב) בשם הספרי. וכן משמע בכסף משנה (פ"ג מסוטה ה"ב). ועיין באות הבאה מה שהובא מהערוך לנר, ועיין בדבריו כאן מה שביאר לפי זה.

ד) רש"י ד"ה באשם תלוי שהוזמו עדיו, בסוה"ד, דהוא יודע בעצמו שלא אכל וסבר מייטנא סהדי ומומי להו וכו'. עיין באות ב' קושיית המים קדושים ומה שביאר, וכן הקשה הערוך לנר (על הרש"י). וכתב, דלולי פירוש רש"י היה מפרש, דלא איירי דידוע ודאי שלא אכל, אלא שהוא אינו יודע אם

הדרק היוזמי



(לב.), למאי דבעי למימר ד"בטל" להבא משמע. וכן הקשה שם המהרש"א. ותירץ (החק נתן), דלפירושו רש"י (לעיל בעמוד א' שם), אכתי בעינן למימר סברת להבא ולשעבר גם בדברי המתיר, משום דאכתי אין המקרקעי בידו כדי להפקירם, אבל אי אמר לשעבר, היינו דמודה דלא זכה בהם בשעת קבלה לעצמו אלא להפקיר לאחרים, ומשום הכי פריך בגיטין למאן דאמר דלהבא משמע. ולפי זה נחא נמי קושיא קמייתא, דאי נימא דלהבא משמע, אין בכוחו להפקירם, דאכתי לא מטא לידיה הקרקע, ואין יכול להפקירה לאחרים.

(יז) גמ', האומר דין ודברים אין לי על שדה זו וכו' כי סליק נפשיה מדין ודברים מגופיה דשדה לא סליק נפשיה. פירש הרשב"ם בבבא בתרא (מג.) ד"ה וידי יהו מסולקות, דטעמא דלא אמר כלום משום דאין זה לשון מתנה לחבירו אלא לשון תפילה, הלואי שלא יהא לי חלק בו. והקשה הערוך לנר, דהכא מסקינן דטעמא משום דמדין ודברים סליק נפשיה מגופיה דארעא לא סליק נפשיה.

(יח) גמ', כי סליק נפשיה מדין ודברים מגופיה דשדה מי סליק נפשיה. הקשו התוס' בכתובות (פג.) ד"ה ואין לי עסק בה, מאי שנא, דבשדה, האומר דין ודברים אין לי על שדה זו לא אמר כלום, ובעבד, אם אומר לכשתברח ממני אין לי עסק בך, דבריו קיימין, ועיין שם מה שתירצו. ותמה הערוך לנר, דלפי מה שתירצו הכא לא קשיא מידי, דהכא יש לפרש דסליק נפשיה מדין ודברים, אבל כשאמר כשתברח ממני אין לי עסק בך אין לפרש בענין אחר רק בלשון שחרור. ועיין עוד באות כ.

(יט) רש"י ד"ה וקתני לא אמר כלום, בסוה"ד, ותיובתא דריש לקיש ורב ששת. עיין בשיטה מקובצת (אות יא) שמחך ל"ורב ששת". וביאר הרש"ש, דאדרב ששת לא קשיא מידי דאיהו נמי קאמר [לגירסת רש"י לעיל (עמוד א) ד"ה מקבל מתנה] דבאי אפשי לא אמר כלום. עוד כתב, דמהאי טעמא יש למחוק נמי להלן בד"ה ותנא קמא כמו שמחוק השיטה מקובצת (אות יב).

(כ) רש"י ד"ה מדין ודברים סליק נפשיה, ובהכי עסקינן דאמר כל הלשונות הללו. אבל ברש"י גיטין (עז.) ד"ה ואין לי עסק בה כתב, דאף באומר אחד מכל הלשונות הללו. וכן כתב בכתובות (פג.) ד"ה האומר לחבירו. ובשיטה מקובצת בכתובות (שם) כתב, דלפי מה שפירש רש"י הכא אפשר לתרץ קושיית התוס' בכתובות (שם) ד"ה ואין לי עסק בה, שהקשו, אמאי בעבד מועיל כשאומר "אין לי עסק בך", דהא לא אמר כל הלשונות. אמנם הביא שם מהירושלמי דגרסינן, ידי מסולקות הימנה רגלי מסולקות הימנה, ומשמע דמועיל באחד מהלשונות, דהא לא אמר "דין ודברים אין לי" וכו'.

(כא) גמ', מיתבי הכותב נכסיו וכו' אי כי אמר אי אפשי בהן כל המחזיק בהן זכה בהן וכו'. והיינו דקשיא לריש לקיש. והקשה הרש"ש, לפי מה שפירש רש"י לעיל (עמוד א') ד"ה מקבל מתנה, דריש לקיש לא איירי אלא במתנת מטלטלי, דאתי לידיה, אבל לא בשטר מתנת קרקע, אם כן לריש לקיש נמי לא קשיא, דהא התם לא אתו העבדים לידיה אלא שזיכה לו בשטר דומיא דמימרא דרב ששת דאיירי בשטר מתנת קרקע.

(כב) גמ', רבי אליעזר דאמרו לו וכו' ער שתכנס לבית הספק. הקשה הערוך לנר, דהתם בעי מיהא איסורא קצת, אבל במתניתין הא נודע לו שלא חטא כלל, ואמאי יביא אשם תלוי. וביאר, דבאמת לא אמר שיקריבנו עתה כשנודע לו שלא חטא, אלא אתא למימר דאי אפשר שלא יבוא בקרוב לידי ספק שום איסור, שיכול להביאו עליו, ומשום דתנא קמא קאמר דודאי לא יקרב, קאמר איהו דאפשר שיבוא בקרוב לידי כך.

(כג) גמ', לבית הספק. פירש רש"י ד"ה לבית הספק, דקצת איסורא בעיא או עשה או לאו או כרת. והקשה הערוך לנר, דלקמן (כה.) ילפינן מקרא ד"אשר לא תיעשנה", ומינה לא משמע עשה או לאו הבא מכלל עשה. ותירץ הכתר ישועה, דאולי יסבור רש"י כהרשב"א שהביא הטורי אבן בראש השנה (טו.),

צריך ביאור, מאי טעמא אסור בהנאה, הא ליכא למילף משור הנסקל, כדהוכיח רבינו אפרים. ועוד הקשו התוס' בזבחים (עא.) ד"ה ברובע ונרבע, דליכא למילף מנוגח, דאמרין בבבא קמא (מ:) דיש בנוגח מה שאין ברובע. ופירש שם השיטה מקובצת (אות ב), דמכל מקום סברא הוא למילף מיניה לענין איסור הנאה, כיון דשוין הן לסקילה.

(יב) גמ', עיר הנדחת דרבים נינהו כל חד אמר בדעתיה אנא לא חטאו אחריני חטאו. כתב המנחת חינוך (מצוה תסד אות א ד"ה ומבואר בר"מ), דלפי זה אם כת אחת של עדים מעידים על כל העיר לא הו נכסי כולם הפקר, כיון דכל אחד רוצה להזים הכת שהרי מעידים גם עליו, וממילא לא סובר דישרף ממונו, ואיירי הכא בדאיכא כמה כיתי עדים.

(יג) גמ', מקבל מתנה וכו'. עיין ברש"י ד"ה מקבל מתנה, בגירסתו ובפירושו. ובאמת בגיטין (לב.) לכאורה מוכח דגרסינן הכי, מדפרכינן מינה אברייתא דקתני התם ד"בטל" להבא משמע, והכא דמעיקרא משמע, דמשום הכי דבריו קיימין, דהוי כהודאת בעל דין דמעיקרא לא קיבל המתנה, [וכמו שביאר רש"י גופיה]. ובתוס' בגיטין (שם) ד"ה מבוטלת היא כתבו בשם ר"י ליישב גם בסוגיא שם כגירסא דידן, דאי "בטילה" להבא משמע, היו דבריו קיימים דהוי כמפקיר השתא, וכל המחזיק בה זכה בה, אבל השתא דמעיקרא משמע, הרי הוא כאומר על כל מתנות שאדם נותן לחבירו וזוכה בהן שאינן מתנות, דלא אמר כלום, מדוכי בהו בעל כרחו.

(יד) רש"י ד"ה מקבל מתנה, בתוה"ד, ואם יש עליו בעל חוב גובה אותה הימנה. משמע, דהיכא דאמרין דדבריו קיימין, מועיל, שלא יגבנה בעל חוב. והקשה בחידושי הריטב"א בגיטין (לב.), היאך מהימן במקום שחב לאחרים, והא אמרינן בכתובות (יט.), דהאומר שטר אמנה הוא זה אינו נאמן לחוב לאחריני. וכתב בשם הראב"ד, דהכא נמי איירינן בגונא דאינו חב לאחרים. וכתב דהוא דוחק. ובחידושי הרשב"א תירץ, דדוקא בשטר אמנה אינו נאמן, משום שהוא מקויים ובא להוציאו מחזקתו, אבל במקבל מתנה דלאו ידידה הוא, ומכח זכיותו הוא דבעי מלוה לטורפו, נאמן לומר לא קיבלתיו בתורת זכיה, והמלוה שבא להוציא ממנו ואומר שקבלו בתורת מתנה ונתכוון לזכות בו, עליו הראיה.

דף כד ע"ב

(טו) גמ', מאי לאו דבריו קיימין והדרא למרה וכו'. כן גריס רש"י ד"ה מאי לאו, ופירש, אלמא היכי דאהני דבריו הדרא למרה. אבל הרמב"ן בספר הזכות בגיטין (טו.) מדפי הרי"ף) גריס דקאי ארישא דלא אמר כלום, והכי גרסינן, מאי לאו לא אמר כלום וקנה לא לא אמר כלום דלא הדרא למריה קמא ואיהו נמי לא קנה וכל המחזיק בה זכה.

(טז) גמ', לא דבריו קיימין ולא הדרא למרה וכו' וכל המחזיק בה זכה בה. הקשה החק נתן, דרש"י לעיל (בעמוד א') ד"ה מקבל מתנה, כתב, דשאני רישא מסיפא דברישא משמע להבא, והוא כבר קבלה, לפיכך לא אמר כלום, ובסיפא משמע לשעבר, ומשום הכי דבריו קיימין, ולמאי דמשני הכא דאמרין דבריו קיימין וכל המחזיק בה זכה בה, דהיינו, דהוי הפקר מכח דיבורו, קשיא, מאי שנא רישא מסיפא, דודאי הוא הדין היכא דמשמע להבא יהיה הפקר. ובשלמא בלא גירסת רש"י, דגריס ברישא "לא אמר כלום" נחא, דגרסינן ברישא דבריו קיימין, והביאור, דברישא דלהבא משמע, יכול להפקיר, משום דמפקיר לאחר שכבר זכה בה, אבל בסיפא דלשעבר משמע, שמפקירה בשעת קבלה, לא אמר כלום, משום דאכתי לא זכה בה, אבל רש"י הא גרס איפכא. ותו קשיא, דברישא נמי דלהבא משמע ליהוי הפקר. וכתב, דאפשר ליישב בדוחק, דהשתא לפי סברת המתיר, חילוקא דרישא וסיפא לאו משום להבא ולשעבר, אלא דברישא לא משמע לישנא דהפקר ובסיפא משמע לישנא דהפקר. אמנם לפי זה קשיא קושיית הגמ' בגיטין



הדרק היוזמי

מסכת כריתות דף כד – דף כה

כ ניסן – כא ניסן התשע"ב

ג) גמ', אמר רבי ינאי וכו'. כתבו התוס' בחולין (פב.) ד"ה אמר רבי ינאי, דרבי ינאי לטעמיה, דיליף איסורא דעגלה מדכתיב בה כפרה כקדשים, וקדשים נאסרים מחיים.

ד) גמ', מנא אמינא לה רתנן השוחט פרת חטאת וכו'. בחולין (פב.) אמרה הגמ' מכח האי קושיא, דאינה משנה. והקשו התוס' (שם) ד"ה עגלה ערופה, אמאי לא משני תנאי היא כדאמר הכא (להלן בגמ'). וכתבו, דקבלה היתה בידם דאינה משנה. ולכאורה לפי זה קשה אמאי הכא פריך מהתם הא אינה משנה. והמנחם שלמה (סימן רפ) תירץ קושיית התוס', דהא דאמרינן הכא תנאי היא, היינו לרב המנונא דסבר דנאסרה מחיים ואיהו משני הכי, אבל רבא דסובר דנאסרת לאחר עריפה, מפרש הברייתא (דלהלן) דיליף מכשיר ממכפר לאחר שחיטה, וכקושיית התוס' ד"ה תנאי היא, ואליבא דרבא קאמר התם דאינה משנה דליכא תנא דסבר כן. ועיין בחק נתן.

ה) תוס' ד"ה אמאי פטר רבי שמעון, בתוה"ד, ויש לומר דמכל מקום וכו'. אמנם התוס' בחולין (פב.) ד"ה עגלה ערופה, הקשו, דלמא הא דקתני "שוחטה", היינו משום פרת חטאת ושור הנסקל, וכדקאמר (שם כט.) דאף דאיירי בעוף דקדשים קתני שחיטה ולא מליקה, משום דסליק מבהמה, עיין שם. ועיין בהגהות הר"ל. ובתוס' הרא"ש (חולין פב.) תירץ קושיית התוס', דבדחייה דצוק הדחייה מתרת את האיברים בהנאה, אבל בעריפה, העריפה אוסרתם בהנאה, אפילו למאן דאית ליה שמותרת בהנאה מחיים. ועיין עוד בספר הישר (לר"ת שו"ת סימן נב אות ה). ובאבי עזרי (פ"ב מאבות הטומאות ה"י) תירץ קושיית התוס', שדחייתו זו היא שחיטתו היא סברא רק בפסול קדשים, דהיינו משום שהדחייה היא דין בקדשים כשחיטה ומליקה, אם שחט באותו היום את אמו נפסל השעיר מדין מחוסר זמן, דבשחיטה איכא לדינא דאותו ואת בנו, אבל לא שבדחייה יעבור על הלאו של "אותו ואת בנו", כיון שהלאו אינו דוקא בקדשים, אלא לאו בכל שחיטה. וביאר דקושייתם היתה מהיכי תיתי להוכיח מהאי מתניתין שעגלה ערופה אסורה מחיים, הא יש לומר דסברת "עריפתה זו היא שחיטתה" היינו נמי לגבי חיוב לאו דאותו ואת בנו, וכשתירצו דמלישנא דמתניתין משמע דאיירי בשחיטה דווקא, שוב קשיא אמאי התנא גופיה לא תני רבותא טפי דאף בעריפה פליגי רבי שמעון וחכמים, ועל כרחך דלפי תירוצם צריך לומר דדחייתו זוהי שחיטתו היא סברא בפסולי קדשים בלבד. וכן הועילה העריפה להוציא מידי נבילה, כיון שאינה סתם מיתה אלא קיום דין התורה.

ו) מתני', רבי אליעזר וכו' בכל יום ובכל עת וכו'. הגמ' ביארה דטעמא דרבי אליעזר משום דאשם תלוי אתי נמי בנדבה, וכתב הערוך לנר, דהיינו אפילו בלא חטא כלל, ואפילו אחר יום הכיפורים דכיפר ספיקו, ולאמרו לו, בעינן שיחטא חטא כל דהו. והכי נמי יכול לנדב אפילו יותר מאחד בכל יום כדין נדבה שאין לה שיעור, אבל להאי דאמרו לו לבבא בן בוטא, כיון דבעינן ספק יום שלם כשמביא אשם תלוי, (דאי לאו הכי למה לא מביא גם ביום שאחר יום הכיפורים, דדלמא כבר חטא בו ביום), לא יכול להביא אפילו שנים ביום אחד, דאם הביא אחד שחרית לא יכול להביא אחר בערב, כיון שמה שחטא עד שחרית נתכפר, ובערב עדיין לא עבר יום שלם. ועיין באות הבאה.

ז) מתני', חוץ מאחר יום הכיפורים יום אחד. (עיין באות הקודמת). ביאר הרש"ש, דטעמא, דכל יום היה מעת לעת מהאשם תלוי דאתמול לאשם תלוי דהיום, או קרוב לזה, ובוה חשש שמא חטא בינתיים, אבל יום הכיפורים מכפר אפילו בסופו, ואשם תלוי דלמחר אינו יכול להביא אלא קודם תמיד של בין הערביים, ואם כן יחסר הרבה ממעט לעת, ומשום הכי קאמר "בכל יום ובכל עת".

ח) מתני', אמרו עליו על בבא בן בוטא שהיה מתנדב וכו'. ביאר הערוך לנר, דרבי אליעזר מיייתי ראייה לדבריו מבבא בן בוטא, מהא דרצה להביא כל יום ואפילו במוצאי יום הכיפורים, דודאי כיפר ספיקו, רק שאמרו לו החכמים

דמשמע מדבריו דהמבטל מצות עשה עובר נמי בלאו ד"לא תגרע", והיינו "לא תיעשנה" אף בעובר על עשה. עוד תירץ, על פי מה שפירש הרמב"ן בפירוש התורה (שמות כ, ח), דהטעם דעשה דוחה לא תעשה, משום דעשה חמור מלאו, עיין שם, ואם יש אשם תלוי לאו כל שכן בעשה, אם הוא לאו הבא מכלל עשה, דיחשב "לא תיעשנה".

כד) גמ', רב אשי אמר משום דמתחזי כזבח פסול. כך הוא גירסת רש"י ד"ה הכי גרסינן רב אשי אמר. ומה שלא גורס דמתרץ ארישא, ביאר התוס' יו"ט (כריתות פ"ו מ"א) משום דאם כן, אינו מייחזי כזבח פסול, דהא זבח פסול הוא, דלרבנן, בנודע לו שלא חטא גמר ומקדיש ליה. והתוס' בד"ה רב אשי גרסי דרב אשי מתרץ ארישא, משום דאינהו מפרשי בד"ה אלמא, דהקושיא אינה אלא לרבי מאיר, נדרבנן, בודאי זבח פסול הוא, ולא קשיא מעיקרא כלל, ומשום רבי מאיר נקט כזבח פסול, דלדידיה, לא גמר ומקדיש ליה בנודע. והקשה עליו בתוס' הגרע"א (כריתות אות כ) דבנשחט, לרבי מאיר נמי גמר ומקדיש ליה, כדמשמע מהא דאמר רבה, אשם תלוי מתוך שלבו נוקפו גמר ומקדישו, והתם איירי לרבי מאיר דאליביה דוקא קמקשי כדפירשו התוס', ואכתי לא אתי שפיר הא דנקט כזבח פסול. אמנם הרש"ש כתב, דלגירסת התוס', רב אשי פליג אדרבה, ואליבא דרבי מאיר לא גמר ומקדישו, ואפילו לאחר שחיטה, ומשום הכי מתרץ דברי שאי מתחזי כזבח פסול.

כה) גמ', שם. הקשה בהגהות הר"ל, דלכאורה הוי גזירה לגזירה, דהא טעמא דנשרפים לא יקברו, פירש רש"י בתמורה (לד.) ד"ה כל הנשרפין, משום גזירה דלמא אתי איניש ואכיל להו, ואמאי הכא לא קברינן להו כעיקר דיניהו, אלא גזרינן אטו זבח פסול דאיהו גופיה גזירה. ותירץ הכתר ישועה, בהקדמת מה שהקשה (שם) הגרע"א בגליון הש"ס, אמאי בעי רש"י לטעמא דגזירה, תיפוק ליה דנשרפים ולא יקברו משום דצריך לקיים מצות שריפה. וכתב בתפארת ירושלים (שם), דנפקא מינה לקטנים דאינם מחויבים במצות ומכל מקום בעו לשרוף משום הגזירה, ואם כן עיקר הא דמתחזי כזבח פסול אינו גזירה לגזירה אלא גזירה אחת משום ביטול מצות שריפה דהוא מצוה של תורה. עוד כתב, דאפילו לקיום מצות עשה שלא יבטלנה, נמי גזרינן, כמו שכתב השדי חמד (מערכת הג' אות יב), ומשום הכי גזרינן הכא משום זבח פסול דבעי שריפה משום מצות עשה.

כו) גמ', והא לא הוה ליה ידיעה בשעת סליחה. נסתפק השפת אמת, אי מקטירין נמי את האימורין, דהא הקטרה נמי אית בה מן הכפרה, וכפרה לא שייך אחר הידיעה. וכתב, דמדלא תני רבותא טפי דיקטיר את האימורין, אפשר דאין מקטירין, ומכל מקום הבשר יאכל, דהוי כמו שנטמאו האימורין או שנאבדו, אבל לענין הבשר אין להסתפק אי נאכל לכהנים, אף דכהנים אוכלים ובעלים מתכפרים, כיון שהדם התיר הבשר לכהנים. וסיים, דצריך עיון.

כז) גמ', עגלה ערופה מאימתי נאסרת. הא דעגלה ערופה אסורה בהנאה ילפינן לעיל (ו.) מגזירה שוה "שם שם" ממת. ובקידושין (נז.) ילפינן מדכתיב בה כפרה כקדשים, דכתיב (דברים א, ח) "כפר לעמך ישראל". ועיין בתוס' בקידושין (שם) ד"ה כפרה, אמאי בעו תרי קראי. ומכל מקום כתבו התוס' ביומא (נט:.) ד"ה והרי, דאין בה מעילה. וכן כתבו בתוס' ישנים (שם ס.) ד"ה והרי.

דף כה ע"א

א) גמ', גבול שמעתי בה ושכחתי ונסבין חבריא למימר וירדתה אוסרתה. ביאר הריטב"א בקידושין (נז.), משום דאית לן לאוקמי איסורא בפחות, דתפסת מועט תפסת.

ב) גמ', אמר רבי ינאי וכו' ונסבין חבריא למימר. ביפה עיניים הביא מהירושלמי (סוטה פ"ט ה"א), דרבי ינאי בעצמו אמר כן.



מדכתיב בפר כהן משוח ובשעיר נשיא "והביא", וילפינן (שם פרק ז פרשה ו), דמביאין אפילו אחר יום הכיפורים, אלמא דאין יום הכיפורים מכפר. ומשמע לכאורה, דהוא הדין נמי לכל חייבי חטאות. והברכת הזבח, הביא מהתורת כהנים (בפרשת אחרי מות, פרק ד אות ז-ח), דדרשי הכי מקרא ד"ונתן אותם על ראש השעיר" (ויקרא טז כא). וביאר (הנר תמיד), דהא דפריך הכא "מנא הני מילי" היינו לענין אשם, ומשום הכי פירש רש"י ד"ה מנהני מילי דאשמות ודאין לא מכפר יום הכיפורים עלייהו. ולא הזכיר אחטאות. ועיין באות הבאה.

(טו) גמ', שם. דדק בנר תמיד דהא דנקט "מנהני מילי" ולא "מנלן". והביא מהשיטה מקובצת בכתובות (מד.). דהיכא דבעי אתרי מילי אמר מנהני מילי, והכא נמי הא בעי אחטאות ואשמות. אמנם כתב, דמרש"י ד"ה מנהני מילי משמע דפריך אאשמות לחודיהו. [ועיין באות הקודמת הביאור בזה]. [אמנם עיין בחידושי הרשב"א במנחות (עב): דכתב, דלשון מנא הני מילי היינו דבא לשאל על דבר פשוט מנא ידעינן, אבל לשון מנלן קאי אדבר מחדש].

(טז) גמ', והא כי כתיב האי קרא בשעיר הפנימי הוא דכתיב וכו' אבל שעיר המשתלח וכו'. הקשו התוס' בשבועות (יג): ד"ה ואיתקש שעיר המשתלח, דהתם הקישו שעיר המשתלח לשעיר הפנימי, רם כן נקשינהו נמי לענין חטאים דומיא דפשעים. וכתב הבאר שבע (הכא), דהתם בסוגיא מוכח דלאו היקש גמור הוא, דאי לא הוי כתיב "אשר לעם", לא הוה מקישין אלא דווקא פנימי למשתלח, אבל משתלח לא הוי מקישין לפנימי לומר דלא יתכפרו בו כהנים, כיון דמשתלח מרובה כפרתו. ועוד, דמקישין אותן לגמרי, אלא אמרינן "מה זה מכפר אף זה מכפר", ולא נקטינן לשון דהיקשא, ולא היקש גמור הוא, ודי לנו אם נקישם בדבר אחד. וכן כתבו כן התוס' ביומא (סב). ד"ה שני שעירי מכח קושיות אחרות. עוד כתב, דאפשר דסוגיין כרבי יהודה אתיא, דלית ליה הך היקשא אלא לענין שיהיו שוים במראה בקומה ובדמים, כדאיתא בשבועות (שם). ועיין עוד בברכת הזבח. ועוד תירץ הערוך לנר, דכיון ד"חטאים דומיא דפשעים", היינו היקש, ואם כן, לא שייך ללמוד שעיר המשתלח משעיר הפנימי, דבקדשים, דבר הלמד בהיקש אין חוזר ומלמד בהיקש כדאיתא בזבחים (מט:).

(יז) גמ', ממאי דהני פשעים לאו בני קרבן נינהו וכו'. כתב הבאר שבע, דאדרשא דשעיר הפנימי לא שייך להקשות כן, משום דשעיר הפנימי אין מכפר על עבירות מצוות ידועות, כדאיתא בשבועות (ח.). כלומר חטאים דנודע לו שחטא, ואם כן, ודאי איירי בעבירות דלאו בני קרבן נינהו.

(יח) גמ', ומויעטיה קרא בשעיר המשתלח למימרא דעל חטאים דבני קרבן לא מכפר. הקשה הערוך לנר, דמדרשות דסוגיין לא מוכח, אלא ד"שעיר המשתלח" אינו מכפר, אבל אכתי מנלן ד"עיצומו של יום הכפורים" אינו מכפר אהנך חטאים. ואף שהתוס' בשבועות (יג). ד"ה דעבד סמוך לשקיעת החמה כתבו בחד תירוצא, דשעיר המשתלח אינו מכפר עבירות שעשה אחר שנשתלח. מכל מקום לעיל (יח:), מוכח, דכפרה דאשם תלוי מכפר בסוף יום הכפורים, ואף שכבר קרבו כל הקרבנות, ואם כן היכי מוכח מהכא דעיצומו דיום הכפורים לא יכפר על חייבי חטאות ואשמות ודאין. ותירץ, דמשום הכי הוסיפה הגמ' הכא, בשינויא דילפינן משעיר המשתלח, "ומיעטיה קרא בשעיר המשתלח", וקודם לכן, בלפנותא משעיר הפנימי ליכא להאי לישנא, ואתא למימר דמהא דמיעטה התורה דשעיר המשתלח לא מכפר אחייבי חטאות, מוכח דאף יום הכפורים לא מכפר, דאי לאו היכי מאי נפקא מינה בהא דאינו מכפר, הא לא יבוא חטאת ביום הכפורים אלא לאחר מיכן, ואז כבר כיפר לו סוף היום, אלא מוכח, דאף סוף היום אינו מכפר.

(יט) גמ', אלא אמר אביי מרישיה דקרא וכו'. עיין מה שפירש רש"י בד"ה לאקשווי חטאת וכו'. וכתב השפת אמת, דלולי דבריו היה אפשר לפרש,

דבעינן ספק חטא כל דהו, [ואפילו נבילה כדאמרינן להלן בגמ'], אבל איהו לנפשיה סבירא ליה, דבא אפילו בנדבה ואפילו למחרת יום הכפורים, [וכמו שביאר באות ו]. והא דאמרינן לעיל (כד:), ולקמן (עמוד ב) רבי אליעזר דאמרו לו, לאו היינו רבי אליעזר בעצמו, אלא החכמים שמהם הביא ראייה לעצמו.

(ט) גמ', מאי טעמא דרבי אליעזר אי סלקא דעתך חובה וכו'. לכאורה משמע מלשון הגמ' דרבי אליעזר נדבה ממש קאמר. אמנם עיין ברש"י זבחים (עז). ד"ה ונימא שפירש, משום שאין לך אדם שאינו עומד בספק חטא. וכן כתב בחולין (מא:), ד"ה בכל יום. וכתב התבואות שור (יורה דעה סימן ה סק"ח), דכוונת רש"י שם כרבי אליעזר דאמרו לו, וניחא הטעם דכתב רש"י, דמשום דעומד כל יום בספק, מביא, משום דעל ספק לאו נמי מיייתי. [אמנם לכאורה אכתי צריך ביאור, היאך מוכרח דחטא כל יום בספק לאו לכל הפחות. (א.י.ג.)]. והא דלא מוקים כרבי אליעזר דנדבה גמורה היא, דלא רצה לאוקמיה מתניתין דחולין דלא כהלכתא, דרבי אליעזר שמותי הוא, וכן כתב הערוך לנר. ועיין באות הבאה.

(י) גמ', אלא שמע מינה נדבה היא. ביאר הערוך לנר, דהיינו מי שרוצה להביא על הספק, אבל ודאי מי שבא לידו ספק איסור כרת, מביא בחובה, דהא איהו גופיה קאמר לעיל (יז:), דכוי חייבין על חלבו אשם תלוי, [והתוס' בנדה (יב:)] ד"ה בעינן כתבו דרבי אליעזר גרסינן התם ולא כמו שכתבו התוס' לעיל (יח:). ד"ה באנו], אלא דיליף מהא דאף המחוייב, לכי מתיידע ליה מביא חטאת, דמי שרוצה להביא בלא ספק חטא יכול להביא, דחיוב התורה נמי בתורת נדבה.

(יא) גמ', דהתורה חסה על ממונם של ישראל. ביאר הערוך לנר, דהגמ' הוצרכה להאי טעמא משום דלכאורה יקשה, כיון דאשם תלוי אינו אלא להגן מן היסורים ולא לכפרה, אמאי חייבתו התורה, אם ירצה יביא ויתכפר, אבל השתא כיון דהתורה "חסה וכו'", כמו שאסור לאבד עצמו לדעת, אסור לסכן עצמו, היכא דרצון התורה לחוס על גופן של ישראל.

דף כה ע"ב

(יב) גמ', אשם תלוי בא על הנבילה וכו' רבי אליעזר דאמרו לו מאי טעמא וכו'. עיין ברש"י ד"ה דכתיב, בסוה"ד, דמשמע דלאמרו לו מיחייב אשם תלוי בספק לאו. ולא כמו שכתבו התוס' ד"ה אשם תלוי, דאינו חובה אלא רשות. ולכאורה יקשה עליו קושיית התוס', דבנבילה אפילו בודאי אינו מביא שום קרבן, ואיך יחמיר בספק מבודאי. ותירץ הערוך לנר, דמצינו דהחמירה התורה בספק מבודאי לענין שוויי של הקרבן, דחטאת דמיייתי אודאי, בת דנקא, ואשם תלוי בן ב' שקלים, והביאור, משום דעל ודאי מתחרט יותר לפי שיועד בודאי שעשה איסור. [נכמבואר ברמ"א (אורח חיים סימן תרג סעיף א)], והתשובה מהווה את עיקר הכפרה, אבל על ספק אינו מתחרט כל כך, ולכך החמירה התורה בכפרתו, ומהאי טעמא נמי יש להחמיר בספק נבילה יותר מודאי.

(יג) גמ', חייבי חטאות ואשמות שעבר עליהן יום הכיפורים חייבין וכו' מנה"מ. הקשה המשמרות כהונה, לרבי שמעון דסבר בראש השנה (ד:), דעובר על בל תאחר בג' רגלים כסדרן [דהיינו מפסח ועד סוכות], ואמרינן (שם ו.), דבחטאות ואשמות נמי אית בהו בל תאחר, אם כן ודאי דחייבין בעבר עליהן יום הכיפורים, דאי לאו הכי, לא משכחת שיעבור עליו ג' רגלים כסדרן. ותירץ, דכיון דלמסקנא נפקא לן מקראי אחריני, אם כן, על כרחך דאיכא דרשא אחרינא מהאי קרא, וגם לפי סברא דהשתא יליף רבי שמעון הני דרשות מהני קראי, וסוגיין כרבי יהודה דלא בעי כסדרן, ומשום הכי דרשי מהאי קרא.

(יד) גמ', שם. הנר תמיד הביא דבתורת כהנים (ויקרא פרשתא ג אות א), ילפי



הדרגת היוזמי

מסכת כריתות דף כה – דף כו

כא ניסן – כב ניסן התשע"ב

מקרא ד"לפני ה'", נחא. אבל אכתי קשה, דהא ודאי לענין מויד לא אמרינן חטא שאין מכיר בו אלא ה' הוא דמכפר אבל מכיר בו האדם אין מכפר, כגון במויד בלא התראה, דהא ודאי יום הכפורים מכפר אפילו במכיר בו, ואם כן מאי פשיטותא למעוטי בר מלקות, כיון דהאי כללא דאין מכיר בו אלא ה' לא קאי אזדונות אלא אשגגות. וכתב דצריך ליישב בדוחק, דפשיטא לגמ', דכיון דחילקה תורה דאשגגות אין יום הכפורים מכפר אלא באין מכיר בו אלא ה', על כרחך הטעם משום דאם מכיר בו יכול להתכפר בהבאת קרבן, ועלה אין יום הכפורים יכול לכפר, והכי נמי גבי חייבי מלקות, בגוונא דלוקים, אין יום הכפורים מכפר.

ג) גמ', סלקא דעתך אמינא התם ממונא הוא וכו'. פירש רש"י ד"ה ממונא, דמיחייב לגבוה דבתשלומי ממון לא שייכא כפרה. הקשה הערוך לנר, איך אפשר לומר דכפרת קרבן היא על ידי ממון שמשלם לגבוה, הא איתא בערכין (כא). דאחר יכול להפריש ולהקריב קרבן בעדו, ובמה יתכפר, הא לא הפריש מממונו. ורבא גופא דמתרץ הכא, פריך אליביה בתמורה (י). אילימא לענין כפרה פשיטא דמכפר ליה, ואי נימא דהפרשת ממונו מכפר מאי פשיטותא איכא, אדרבא יקשה היאך יתכפר על ידי הפרשת אחר. ואין לומר, דכיון דאחר נותן לו במתנה נחשב כשלו, הא אינה מתנה ממש, דבמאי קנה הא לא משך להיות נחשב כממונו. נאפשר דאין פירוש "ממונא הוא" שכפרת הקרבן תלוי בתשלום הממון, אלא דבמה שעבר נתחייב נמי ערך הקרבן להקדש, ואם כן יש לומר, דכמו כל חוב יכול חבירו יכול לשלם בעדו כמו כן אותו חוב. (ש.ב.).

ד) גמ', ולרבי שמעון דאמר יולדת חוטאת היא מאי איכא למימר. הקשה הבאר שבע, הא איירי הכא בילדה ספק ולד מעליא, (דמיחייבא עליה קרבן) ספק רוח (דלא מיחייבא עליה), ואם כן מאי פריך דהוי חטא שאין מכיר בו אלא ה', הא ודאי ילדה ונשבעה, אלא דאינה זוכרת אם היה לידה דמחייבתה בקרבן. ותירץ המנחם שלמה (סימן רצ), דהא דקאמר חטא שאין מכיר בו וכו', לא קאי אחטא גופא, אלא על הסיבה שמביא עליה את הקרבן, דהא בענינא דקרבן איירי. והחק נתן כתב, דסוגיא דידן סברא, דהא דאמר רבי שמעון דיולדת מביאה קרבן הואיל ובשעה וכו' קופצת ונשבעת, לאו היינו דבאמת זוכרת את השבועה, ועלה קמייתי קרבן, אלא רצה לומר, דרחמנא גלי לן שבשעה שכורעת לילד קופצת ונשבעת, אבל היא אינה זוכרת את השבועה, דהא לא היה דעתה עליה בשעת שבועה מחמת צער לידה, ולהכי פריך, דהוי חטא שאין מכיר בו אלא ה'. עוד כתב, דרב יוסף דמקשה בנדה (לא:) והא מוידה היא, לא סבר כן, אלא סבר דזוכרת ויודעת, אבל סוגיין לא סברה כן מחמת קושיא דרב יוסף, ומשום הכי פריך, דהוי אין מכיר בו אלא ה'.

ה) גמ', יולדת כי קא מיינתא קרבן וכו' ולא לכפרה מיינתי. פירש רש"י ד"ה ולא לכפרה מיינתא, דהא מיכפרא בשעת לידה. והקשה החק נתן, דבנדה (לא:) מפרש רבי שמעון, דכי קמייתא קרבן לכפרה, אשבעה הוא דקמייתי. וכתב, דהיה אפשר לפרש דודאי מכפר עליה, אלא דלאו לכפרה בלבד אתיא, אלא עיקרו להכשירה בקדשים, ואפילו לרבי שמעון, וכן פירשו התוס' בשבועות (ח.). ד"ה ואימא יולדת סוגיא דהתם. וכתב, דיש לומר, דאף כוונת רש"י לפרש כן, דודאי עיקרו לכפרה אתי, אלא דאם לא היה צורך בהיתר לקדשים לא היתה מחייבת התורה יולדת בקרבן בשביל כפרה לחוד, דבשביל כפרה סגי לה בצער לידה.

ו) רש"י ד"ה לא לכפרה, בתוה"ד, דמצער הנגע נתכפר נגעו. כתב ההעמק דבר (ויקרא יג ב), דעל הוצאת שם רע דוקא מכפר ניהוג דיני הצרעת כגון פריעה ופרימה וישיבה בדר, אבל על לשון הרע עצם הנגע מכפר אף בלא ניהוג הדינים. ועיין עוד במה שכתב (במדבר יב יד). ועיין מה שכתבנו על דבריו בערכין (טז:) באות יד.

דהיינו גזירה שזה למילף שעיר המשתלח משעיר הפנימי, דבתרווייהו כתיב "מפשעיהם לכל חטאתם", דהתם ודאי פשעים דלאו בני קרבן, ונתבאר באות הקודמת], אלא דאי לאו מופנה, הוה פרכינן מה לשעיר הפנימי שאין מכפר על מצוה ידועה, אבל השתא דמופנה לא פרכינן.

כ) גמ', ואת כל פשעיהם למה לי וכו'. הקשה הרש"ש, ד"פשעיהם" איצטריך להא דרש"י ביומא (לו:) דפשעים היינו מרדים, ופירש רש"י (שם) ד"ה המרדים, דעושה להכעיס, דחמיר טפי ממויד לתיאבון. וכתב, דאולי לכך כיון רב תחליפא דאמר להלן, דקמייתא נמי לא תייתי. נאמנם רש"י ד"ה קמייתא נמי פירש, דטעמא דרב תחליפא להלן הוא משום דאיכא למיפרך אדרב דימי ואדאביי כדמעיקרא].

כא) גמ', אמר רבי אלעזר אמר קרא מכל חטאתיכם וכו'. כתב הבאר שבע, דודאי רבי אלעזר דהכא אינו רבי אלעזר בן עזריה, דהא דריש להאי קרא ד"לפני ה'" ביומא (פה:). דעבירות שבין אדם לחבירו אין יום הכפורים מכפר, אלא רבי אלעזר בן פדת. והקשה הערוך לנר, דאכתי קשיא אהא דפסקינן כסתם מתניתין דהכא דיום הכיפורים מכפר על חטא אשם תלוי, וכן להא דאין יום הכיפורים מכפר על עבירות שבין אדם לחבירו, עיין ברמב"ם (פ"ג משגגות ה"ט), והיכי אתו תרווייהו מחד קרא. ומשום הכי תירץ, דשפיר איכא למיירש לשתי הדרשות, דדרשא דיומא נפקא מהך קרא אפילו אי לא כתיב "לפני" אלא מ"ה" בלבד, ואם כן "לפני" מיותר לדרשה דהכא, דהחטא שאין מכיר בו וכו' דשייך ביה לשון "לפני", כמו "לפניו נגלו כל תעלומות".

כב) גמ', חטא שאין מכיר בו אלא ה' יום הכפורים מכפר. לכאורה קשה אמאי נקט יום הכפורים, דהא קרא דמיניה יליף איירי בשעיר המשתלח. אמנם עיין בשבועות (יג). בתוס' ד"ה דעבר סמוך לשקיעת החמה, דכתבו דשעיר המשתלח אין מכפר דוקא בשעת שילוהו אלא כל יום הכפורים מכפר, ואפילו אם עבר עבירה אחר ששלחו את השעיר מכפר, והשתא שפיר נקט הכא, יום הכפורים מכפר, משום דעל ידי שעיר המשתלח, יום הכפורים מכפר עד סופו. (א.י.ג.).

כג) גמ', שם. חקר השפת אמת, לרבי שמעון דאמר לעיל (יט:), דחטא ואינו יודע במה חטא אם בחלב או בדם, מביא אשם, אי יום הכפורים מכפר על האי אשם. דיש לומר כיון דידע ומכיר שחטא, אין מכפר, דלא הוי "אין מכיר בו אלא ה'", או דלמא כיון דאינו מכיר במה חטא, הוי בכלל "שאין מכיר בו אלא ה'".

דף כו ע"א

א) גמ', חייבי מלקיות שעבר עליהם יום הכפורים חייבין. כתב הבאר שבע, דנקיט חייבי מלקיות ולא חייבי מיתות בית דין, לרבנותא, וכל שכן דחייבי מיתות חייבין אחר יום הכפורים. ועיין בערוך לנר שנתקשה על דבריו. וביאר, על פי מאי דאיתא ביומא (פו.) בד' חילוקי כפרה, עבר על לא תעשה ועשה תשובה, יום הכפורים מכפר, אבל כריתות ומיתות בין דין אפילו עשה תשובה אין יום הכפורים מכפר, אלא תולה, והשתא בחייבי מיתות בית דין לא צריך לאשמועינן דבאתרו ביה חייב אף לאחר יום הכפורים, דאפילו בלא אתרו ביה אין יום הכפורים מכפר, אבל גבי חייבי מלקיות (דהיינו מצוות לא תעשה) ובלא אתרו ביה מכפר יום הכפורים, אצטריך לאשמועינן דבאתרו ביה אין מכפר יום הכפורים לפטרו ממלקות.

ב) גמ', פשיטא מאי שנא מחייבי חטאות ואשמות ודאין וכו'. הקשה השפת אמת, הא לעיל (כה:) ילפינן, הא דחייבי חטאות חייבין לאחר יום הכפורים מקרא ד"פשעיהם לכל חטאתם", ודרשינן חטאים דומיא דפשעים, דאינן בני קרבן, אבל אבני קרבן אין מכפר, ואם כן, מה סברת המקשה דמקשה, "מאי שנא מחייבי חטאות", הא אדרבה, נימא דומיא דפשעים דבני מלקות הם, ושפיר יתכפרו, ומאי פריך "פשיטא". מיהו רבא לשיטתו דיליף לעיל (שם)



אין מכיר בו אלא ה' (א.י.ג.).

טו גמ', מה ליחיד שכל קרבנו נקבה. פירש רש"י ד"ה הני מצרך צריכי, דקולא הוא, ופריך דאימא התם דוקא בעינן ידיעה. והקשה הבאר שבע, אמאי חשיב קרבן נקבה קולא וקרבן זכר חומרא, משום שאין בקרבן ציבור נקבה, הא אדרבה איפכא מסתברא דקרבן נקבה חומרא, שכן ניתנה למשיח ונשיא בעבודה זרה, ואילו בשאר עבירות קרבנם זכר, ובודאי דקרבן דאתי אעבודה זרה ראוי להיות חמור יותר מקרבן דאתי אשאר עבירות, דהא לא ידעינן דסקילה חמורה משריפה אלא משום שניתנה לעובד עבודה זרה, כדאייתא בסנהדרין (עו:). ועיין במנחם שלמה (סימן רצה), שנתקשה בדבריו. וביאר, על פי מאי דאייתא בסוטה (לב:), דמספק אין מביאים חטאת [בהמה], משום דחטאת בצפון ומאן דחזי דאייתי נקבה בצפון ידע דחטאת היא ומיכסיף, [דהא אין עולה נקבה], ולפי זה, הנהו דקרבנן זכר מביאין חטאת בספק, דהא לא מיכספי דמצו למימר דעולה הוא, ושפיר פריך, דדוקא יחיד שקרבנו נקבה לא יביא בלא הודע, אבל המביא זכר לחטאתו יביא גם בלא הודע. ועיין עוד בערוך לנר, בנר תמיד ובמצפה איתן.

טז גמ', מה לנשיא שכן אינו בשמיעת הקול. הקשה הבאר שבע, דבהוריות (ט). תנן להדיא, דנשיא חייב בשמיעת הקול. ואף דרבי עקיבא ורבי יוסי הגלילי פליגי התם (ח:), מכל מקום הלכה כרבנן דחייב. וכן פסק הרמב"ם (פ"י משגגות ה"ז). אמנם הראב"ד פליג עליה שם ופסק דפטור, ואולי מקורו מהכא. [ועיין בשבועות (לא)]. דמלך פטור משבועת העדות משום דלא חזי להעיד מדאורייתא ופירש רש"י (שם) ד"ה כל שכן מלך, דפטול להעיד מדאורייתא משום שום תשים עליך מלך שתהא אימתו עליך. ועיין בחק נתן.

יז גמ', מאי פרכת אי משום דאינן מחייבין אלא על העלם דבר וכו'. כתב הרש"ש, דכן צריך לגרוס, ולא משום דאינן בשמיעת הקול, דהא איתא בגמ' להלן, דיחיד לא אתי מנשיא שכן אינו בשמיעת הקול, אם כן אינה פירכא, דנשיא נמי אינו בשמיעת הקול. [ועיין באות הקודמת במה שכתבנו. ולכאורה יש לבאר לפי זה, דמלך, כל מה שאינו בשמיעת הקול הוא משום דבעינן שתהא אימתו עליך, ואינו יכול לבוא לבית דין ולעמוד ולהעיד, כמו שכתב רש"י בשבועות (לא)]. ד"ה כל שכן מלך, אבל ציבור אינם בשמיעת הקול כל עיקר ולא רק מחמת סיבה צדדית, ושפיר פרכינן מינה].

דף כו ע"ב

יח גמ', תאמר בנשיא שעשוי להשתנות. הקשה השיטה מקובצת (אות א), הא גם יחיד יכול להשתנות להיות נשיא. ותירץ, דפריך מאותם שאין מעמידין מהם מלך. וכן תירץ בברכת הזבח. וכתב הערוך לנר, דדוחק לומר דיחיד מקרי "אין עשוי להשתנות" מפני אותם יחידים. ונלכאורה יש לומר דכונתם דקושיית הגמ' דלמא איצטריך קרא דיחיד להני דאין עשויים להשתנות, ולא הויתא פירכא בעלמא דלא דמי (א.י.ג.). ותירץ הערוך לנר, דקרא דחטאת יחיד אמור נמי על נקבות והרי הן אינן ראויות למלוך, וכיון דאיכא מחצה זכרים ומחצה נקבות, ובמחצה זכרים נמי איכא מי שאינן ראויים למלוך, הוה להו אינן ראויים רובא, ומשום הכי קאמר, דיחיד אין עשוי להשתנות.

יט גמ', תנהו ענין היכא דמתידע ליה בתר יום הכפורים. הקשה הערוך לנר, דאכתי למה לי ג' ידיעות, לא לכתוב אלא תרי, חד לגופא, דצריך ידיעה לחטאת, וחד להיכא דמתידע ליה בתר יום הכפורים, ותו נילף מיניה לכולהו בין לענין ידיעה בין להיכא דמתידע ליה בתר יום הכפורים, בגזירה שוה ד"מצות מצות". ותירץ, דאי לאו דכתיב בכל חד מינייהו לא הוה ילפינן מחדא בגזירה שוה אלא הוה אמינא דנילף בהך גזירה שוה מאשם תלוי שעבר עליו יום הכפורים דפטור, דאי מספקא לן מהיכא למילף, עדיף לפטור,

ז גמ', מצורע לאו לכפרה מיייתי אלא לאישתרווי באכילת קדשים. ובשבועות (ח). משני לאישתרווי בקהל. וכתב הבאר שבע, דרצה לומר, דעל ידי זה מותר להכנס למחנה ישראל שנאסר לו קודם לכן. וכן הביא בשם בעל הקרבן אהרן. והקשה, מדמוכח בכמה דוכתי דלהכנס למחנה ישראל סגי בטבילה, ולא בעי קרבן ובהדיא תנן הכי בנגעים (פי"ד מ"ד). וכתב, דצריך לגרוס שם, "לאישתרווי באהל",

ח דהיינו בתשמיש המטה דנאסר לו קודם שמביא קרבן, דכתיב "וישב מחוץ לאהל שבעת ימים" (ויקרא יד, ח).

ט גמ', נזיר כי קא מיייתי קרבן לאו לכפרה מיייתי. הקשו התוס' בסוטה (טו). ד"ה סבר לה כרבי אלעזר הקפר, דהכא אמרינן דחטאת נזיר לר' אלעזר הקפר לא לכפרה אתי, והתם אמרינן דאין מביאין נסכים על חטאת נזיר משום דאתי על חטא, אלמא דהיא מכפרת.

י גמ', לא לכפרה קמיייתי אלא למיחל עליה נזירות טהרה. כן גרסי התוס' בשבועות (ח). ד"ה ואימא יולדת, ובסוטה (טו). ד"ה סבר לה כרבי אלעזר הקפר, והוסיפו, אי נמי למשרייה בשתיית יין. והיינו בנזיר טהור, ובנזיר טמא הוא למיחל עליה נזירות דטהרה, דדינא דרבי אלעזר הקפר הוא בין בנזיר טמא ובין בנזיר טהור, כדמוכח בנדרים (י). וכתב הרש"ש בסוטה (שם), דליכא למיגרס כדלפנינו לאישתרווי באכילת קדשים, דנזיר מותר באכילת קדשים גם בלי קרבנות. ועיין עוד בקרני ראם. ובמים קדושים.

יא גמ', אלא מעתה ספק סוטה וכו'. פירש רש"י ד"ה ספק סוטה, דהיינו סוטה סתם, דספק אם נטמאת אם לא נטמאת. וביאר הברכת הזבח, דאף שהיא יודעת אם נטמאה, לא חשיב דמכיר בו אדם אחר, דהתם היינו דנודע לו שחטא, ואם כן לא הוי "חטא שאין מכיר בו אלא ה'", אבל הכא ידיעתה היא שאומרת שלא חטאה, ולא מעלה מידי. אמנם הבאר שבע כתב, דאיירי הכא שאינה יודעת אם בא עליה הבעל או הבעל שקינא לה ממנו, ודחק כן נמי בלשון רש"י. והקשה עליו הערוך לנר, דאי מספקא לה שמא היה הבעל, אינה סתירה, דהא בעינן שלא יהיו במקום הסתירה אלא הבעל והאשה. ועוד, איך יכול העל להביא מנחת קנאות, הא יודע הוא אם בא עליה. ומשום הכי פירש, דאיירי בנסתרה לאחר שקינא לה הבעל, וישנה, ואינה יודעת אם בשעת השינה בא עליה הבעל או הבעל, ואם כן יש כאן מנחת קנאות, שהרי יתכן דאף שבעלה בא עליה, אף הבעל בא עליה לאחר מיכן, ומכל מקום יש חטא, דאין מכיר בו אלא ה', דהיא נמי אינה יודעת, וכל שכן שאין כאן אשם תלוי, כיון דאנוסה היתה בשינה, והבעל עצמו חטא במזיד.

יב גמ', שם וכו'. הקשה הערוך לנר, מאי סלקא דעתיה דמקשה, הא ודאי מכיר בו הבעל כדתיירץ אביי. ועוד, מה הוצרך רבא לשינויא אחרינא, כיון דמכיר בו הבעל. וביאר, דהמקשה ורבא סברו, דבגוונא דאין מכיר בו אדם ביום הכיפורים סגי, ואפילו היה מכיר בו קודם, ומשכחת לה כגון שמת הבעל קודם יום הכפורים, ואביי סבר דבעינן שלא יכיר בו אדם גם בשעת החטא, ומשום הכי תירץ, דלעולם מכיר בו הבעל.

יג גמ', ספק סוטה וכו' לכל חטאתם ולא לכל טומאתם. הבאר שבע לא גריס להאי תירוצא, דסוטה לאו ממחוסרי כפרה היא דמיייתא קרבן אטומאתה להיות ניתרת בקדשים, וכן נמי גרסינן "אמר אביי", ולא "אביי אמר" כי הוא המתירץ הראשון. אבל הברכת הזבח גריס לה, ומבאר, דאף דאינה טמאה כשאר הטמאים, מכל מקום בעינן למעטה מכפרת שיעיר המשתלח, כיון דנקראת "טמאה" בלשון הכתוב, "ונסתרה והיא נטמאה". (במדבר ה ג).

יד גמ', אמר אביי הורג מכיר רבא אמר וכו'. עיין באות יב מה שביאר הערוך לנר בפלוגתא דגבי סוטה, ולכאורה יש לפרש נמי הכא דפליגי בהכי, דאביי סבר דהכרה דאדם סגי אפילו בשעת החטא ולא בעינן בשעת הכפרה, ומשום הכי מתירץ דהורג מכיר, לכל הפחות בשעת החטא, ורבא סבר דבעינן הכרה אף בשעת הכפרה, ומשום הכי לא תירץ כך, דאפשר שמת ההורג ותו



הדרך היומיומית

מסכת בריתות דף כו – דף כז

כב ניסן – כג ניסן התשע"ב

לה מיצה דמה כפרה אסורה באכילה, משמיצה דמה וכפרה נודע לה אסור בהנאה, שעל ספק בא מתחלתה כיפרה ספיקה והלכה לה". והכי פירוש, אם נודע לה משנמלקה קודם שמצה דמה, אף דכשרה מכל מקום לא תאכל, גזירה שמא יאמרו, אבל אם אחר שמצה דמה נודע לה, אם כן בשעת כפרה היה כשאר חטאת העוף ספק אסור בהנאה, שעל ספק באה מתחלה וכפרה לה כמו שלא נודע. וכתב, דכן צריך לגרוס בסוגיא, [וכן כתב השיטה מקובצת (אות יב)]. ומיושב שפיר, [וכן נמי מה שהקשה באות הקודמת], דמייתי ראייה לרבי יוחנן, דעל כרחק טעמא דרישא דאסורה באכילה משום גזירה, והיינו כדאמר רבי יוחנן, ומסיפא דאסורה בהנאה לא קשיא, דהתם נודע לה משמיצה דמה.

כה) מתני', היפה ב' סלעים יקרב לאשמו והשני למעילתו. פירש רש"י ד"ה לקח בהן שני אילים לחולין, דהיפה ב' סלעים יקרב לאשם מעילות והשני היפה עשרה זוזו הרי הוא קרן וחומש שמשלם לגזבר. אבל ר"ע מברטנורא (פ"ו) פירש, דהיפה ב' סלעים יקרב לאשם שהיה חייב, ו"מעילתו" היינו שישלם לגזבר הקרן והחומש שהיה חייב, ויביא מביתו עוד אשם למעילתו. והקשה הברכת הזבח, דכיון שהקריב אשמו השהו ב' סלעים, הרי שילם את הקרן, ואמאי צריך לשלם את הקרן פעם שניה. והערוך לנר, הוסיף להקשות על דברי ר"ע מברטנורא, שיתנו לגזבר בשביל ב' סלעים וחומש, מדוע לא יקריב בעצמו, דהרי אית ליה נפקותא בהא, שאם כהן הוא עבודתו ובשרו שלו, ואם ישראל הוא על כל פנים יש לו טובת הנאה ליתנו לכל כהן שירצה, מה שאין כן אם צריך ליתנו לגזבר דוקא. [ועיין בדבריו שהוכיח דלא אמרינן דכיון שמעל, אין לו כפרה עד שיוציא קרן וחומש מתחת ידו]. ותירץ הערוך לנר, דקשיא ליה לשון הגמ' דקאמר "ויהיב ליה", ולא "מקריב ליה", ומינה למד ר"ע מברטנורא, דכיון שמעל בעינן דוקא שישלם הקרן והחומש לגזבר, ואינו יוצא במה שמקריבו לאשמו. והיינו כדאיתא בבבא קמא (קח:): לענין גזול אביו, דאף שירשו, אין לו תקנה עד שיוציא הקרן והחומש מתחת ידו. ואף דגבי תרומה תנן בתרומות (פ"ו מ"ב), בת ישראל שאכלה תרומה ואחר כך ניסת לכהן, משלמת קרן וחומש לעצמה, ענין מעילה שאני, ולא לפינן מעילה מתרומה לענין זה.

כו) מתני', שם. עיין באות הקודמת. ועיין בערוך לנר, שתלה הדברים בפלוגת הרמב"ם והראב"ד (פ"א ממעילה ה"ה), אי בעי לאתויי מעיקרא מעילתו והדר אשמו, או איפכא, דהרמב"ם כתב, הביא מעילתו עד שלא הביא אשמו לא יצא, וכפירוש רש"י. אבל הראב"ד (שם) השיגו מסוגיא בבבא קמא (קיא.), דבעינן קודם תשלום המעילה והדר האשם. [ועיין בכסף משנה (שם) בשם מהר"י קורקוס שגם הרמב"ם כוונתו כהראב"ד דבעינן קודם תשלום המעילה, אלא דקרי למעילתו קרבן המעילה]. והיינו כר"ע מברטנורא, ד"השני למעילתו", היינו תשלום המעילה שמעל, והדר יביא אשמו מביתו. אמנם עיין בכתר ישועה שכתב, דאין הכרח מלשון המשנה שהקדימה האשם למעילה, דהא איתא בסנהדרין (מט:): כל מקום ששנו חכמים דרך מנין אין מוקדם ומאוחר.

דף כז ע"א

א) גמ', בכינוס חומשין מהו שיתכפר. פירש רש"י ד"ה בכינוס חומשין, דבאותן חומשים מהו שיתכפר בהן לאשם, והקרן יפול לנדבה. והקשה השיטה מקובצת (אות ג), מהא דאיתא לעיל (כו): דחומש בהדי גזילו קמייתי, ואם כן איך יתכן שיתכפר בחומשין הרי לעולם החומשין צריך לצרפן עם הקרן. ופירש, כגון שהפריש סלע לאשמו ונהנה ממנו כמה פעמים עד שמצטרף החומש לסלע נוסף, מהו שיביא בהנך ב' סלעים דיש לו עכשיו, אשם שהיה חייב. דהשתא דומה לאדם המתכפר בשבח הקדש. ובכתר ישועה הביא מהערוך לנר שכתב דבהאי גוונא דלא הפריש מעיקרא שיווי

דלא ניתי חולין בעזרה, ולהכי איכא ג' קראי, דתרי מינייהו להיכא דמתיידע ליה בתר יום הכפורים דחייב חטאת, ותו ילפינן מינייהו לחיוב ולא לפטור לענין אשם תלוי שעבר עליו יום הכפורים, כיון דהא איכא למילף משנים והא מאחד, ועדיף דרשא משניים, וכענין זה איתא בקידושין (לו.). והעולת שלמה תירץ, דבעינן ל"ואם הודע" נוסף כדי למילף מיניה הא דאמר רבא להלן או הודע אליו מכל מקום, דילפינן מינה דאף לאחר שהביא אשם תלוי נודע לו לאחר יום הכפורים שחטא עליו להביא קרבן לחטאתו. ועיין שם עוד, ובכתר ישועה.

ב) גמ', השתא דאמרת כי מתיידע ליה מייתי חטאת אשם תלוי למה בא. הקשה הערוך לנר, נימא דמביא אשם תלוי מקמי דמתיידע ליה דלמא לא יודע לו לעולם, ולא יוכל להביא חטאת. ותירץ, דפריך הכי, משום דמסיק נמי דיום הכפורים מכפר על אשם תלוי, ואף אי לא מתיידע ליה.

כא) גמ', לפי שאינה משתמרת. פירש רש"י ד"ה שאינה משתמרת, לא שמררה יפה ונפטלה בהיסח הדעת ושמא נטמאה. והקשה הערוך לנר, אם כן ניבעי עבור צורה. ועוד, דלאחר שעברה צורתו דינה בשריפה, כדאיתא בפסחים (לד.), ואמאי קתני יקבר. וכתב, דהוה מצי למיפרך הכי, אלא דבלאו הכי פריך שפיר.

כב) רש"י ד"ה וברין הוא דמותר בהנאה, בתוה"ד, ומשום חולין בעזרה נמי ליכא למימר דלא אסרה תורה אלא שחיטה אבל מליקה לא. הקשה השיטה מקובצת (אות כ), מהא דמבואר בניזיר (כט.), דאף בחטאת העוף איכא משום חולין בעזרה אף דאינו שוחט אלא מולק. ועיין מה שביאר. ותירץ הערוך לנר לעיל (כ:), דהדבר תלוי בפלוגתא דרבי מאיר ורבי יוסי במתניתין דזבחים (טט:), אי ילפינן מליקה משחיטה, וסוגיא דניזיר, אליבא דרבי מאיר פריך דילף מליקה משחיטה, אבל רש"י מפרש כהלכתא דקיימא לן כרבי יוסי היכא דפליג אדרבי מאיר כדאיתא בעירובין (מו.), ומשום הכי פירש במליקה ליכא משום חולין שנשחטו בעזרה. והמקור חיים (בחידושים למסכת כריתות) תירץ, דאיכא ב' איסורים ד"חולין בעזרה" א. איסור הכנסה ואפילו בלא שחיטה, ועיין רש"י תמורה (כג.) ד"ה יאכלו. ב. איסור שחיטה דחולין בעזרה, [ונפקא לן בקידושין (נו:): מקרא ד"שחוט שלי בשלי ושלך בשלך" עיין שם], דנאסר לעולם אם שחט, אפילו השתא אינו בעזרה, והכא באיסורא דשחיטה איירי, ועלה כתב רש"י דאינו אלא בשחיטה ולא במליקה, אבל בסוגיא דניזיר איירי לענין אכילת חולין בעזרה, ובהא לא שני לן בין שחיטה למליקה. ובליקוטי הלכות תירץ, דהתם איירי בחטאת העוף קודם שנודע הספק שלא חטא, ומשום הכי יש למליקה דין שחיטה שהיא עבודה גמורה, אבל הכא איירי בנודע לה שלא ילדה, ונתברר דבמליקתו נעשית נבילה, ובנחירה ועיקור סימנים לא שייך איסור חולין בעזרה, וכונת רש"י כהאי גוונא דנודע לה שלא ילדה. ועיין בשו"ת בית הלוי (ח"א סימן ב סק"א). ובאחיעזר (ח"ב סימן ז סק"ה).

כג) גמ', תניא כוותיה דרבי יוחנן וכו' אם משנמלקה נודע שילדה אסור בהנאה. הקשה הערוך לנר, הא לא הויה סייעתא, ואדרבה אף פירכא איכא, דרבי יוחנן לא אסרו אלא באכילה והכא אסרינן אפילו בהנאה. ותירץ, דלעולם לרבי יוחנן נמי אסור בהנאה, והא דנקט אסורה באכילה, משום רב דאמר מותר באכילה. עוד כתב, דמה שאסורה בהנאה היינו מן הדין, כשאר קדשים שאין בהם הנאה רק באכילה, וכמו שפירש רש"י בר"ה ואסורה, הלכך לא בעי רבי יוחנן אלא לאשמועינן דאסורה באכילה. ועיין באות הבאה.

כד) גמ', שם. עיין באות הקודמת. עוד הקשה הערוך לנר, הא רבי יוחנן מפרש טעמא דאסורה משום גזירה דיאמרו חטאת העוף הבאה על הספק נאכלת, ובברייתא קתני דאסורה מעיקר הדין. וכתב, דבתוספתא (כריתות פ"ד ה"ד), אחר שמביא רישא דברייתא דהכא, תני [לפי מה שגרס ולא כמו לפנינו עיין שם, וכן הגיה במנחת ביכורים ובאור הגנוז] "משנמלקה נודע



יישב נמי אמאי לא הביא הרמב"ם האיבעיא דרב מנשיא, דאף דלא אפשיטא מכל מקום היה לו להביאה ולפסוק לחומרא כדרכו בכל האבעיות דלא נפשטו. אמנם לפי מה שכתב, כיון דהביא בהלכות מעילה (פ"ד ה"ו), הך ברייתא דמוסיף חומש על הקרן ויביא בשניהם אשמו, אין כאן עוד ספק, דפשיטא שלא יכול להביא מחומשין אשם ומהקרן נדבת צבור.

(ו) רש"י ד"ה בכינוס חומשין, כגון מעל בב' סלעים דאשם כמה פעמים עד שיעלו החומשין לב' סלעים. הקשה הערוך לנר, איך משכחת לה שימעול באותו הקרן כמה פעמים, הא כיון שמעל בו פעם ראשונה נעשה חולין כדין מי שמעל בהקדש. ועיין מה שתיריך באות ג. ובהגהות היעב"ץ תירץ, דשמא כונת רש"י כגון שמעל בד' אשמות עד שהגיע הד' חומשין לב' סלעים.

(ז) גמ', הכא במאי עסקינן דאזיל רועה גביה. כתב רבינו גרשום, דמכל מקום חשיב דאיהו אפרשיה להאי זבח מכיסו, (דהא בעינן שיוציא ב' סלעים) משום שעשה לרועה טובות הרבה מקודם, ומשום הכי אזיל ליה, וחשיב דאפרשיה איהו. ודקדק הכתר ישועה מדבריו, דסבירא ליה, דהא דבעינן שישוה ב' סלעים משום דרצון התורה שיפסיד מנכסיו ב' סלעים, אלא דמתנה חשיב כמכר משום דעביד הנאה לנותן, וכדאיתא במגילה (כו:), דאי לאו דהוה ליה הנאה מיניה לא הוה יהיב ליה. אמנם הקשה עליו, דאזיל סברא לא שייכא, אלא גבי נותן מתנה, אבל במוכר בוול, יש לומר דאזיל גביה משום שהמוכר דחוק למעות. ומשום הכי כתב, דנראה יותר כמו דמשמע מרש"י ד"ה תשלומי דסלע דכתב, ואי דיהביה ניהליה בחנם מאי איכפת לן הא לא בעינן אלא שוה ב' סלעים והרי שוה ב' סלעים, דהיינו, שאין צריך להפסיד מנכסיו ב' סלעים, אלא שיהיה שוה האיל כך.

(ח) גמ', פטמו שאני דהא חסר ליה תמניא. עיין באות הקודמת, ואם כן יש לפרש דברי הגמ' לרבינו גרשום כפשוטו, ולרש"י נמי לכאורה יש לפרש, דאתי למימר דאין זה בגדר "שבח הקדש", דהוי יוצא ממזון הקדש, אבל הכא דחסר תמניא, היינו, דנתן להקדש תמניא. (א.י.ג.).

(ט) גמ', שם. הקשה הכתר ישועה, אם כן מאי רבותא פשיטא דכשר דהא הוציא עליו ב' סלעים [ועיין באות הקודמת]. ותיריך, דאשמועינן, דלא נימא כיון דבשעה שלקחו לאשם היה שוה רק סלע אחד, חשיב דיחוי, ואף דנשתנה עכשיו ושוה ב' סלעים, ידחה, אלא כשר, משום דהוי דיחוי מעיקרא, ולא הוי דיחוי, ועוד דאין דיחוי בבעלי חיים.

(י) גמ', דהא חסר ליה תמניא. כתב הכתר ישועה, דלכאורה היה אפשר לומר דגם בהוציא מכיסו כמה פרוטות פחות מסלע לפיטומו, יהא שוה שתיים בצירוף טירחת טיפולו לפטמו. אך יש לומר דלא מהני, משום דכשבעל הבית מפטם את כל בהמותיו אין ההוצאות על איל אחד כמו שהיה מפטמו לבדו, והתורה נתנה קצבה דשתי סלעים שיהא שוה לכל אדם. והוסיף, דלכך נתכוון רש"י בד"ה דהא חסר ליה, במה שדקדק לכתוב, שהוציא בפיטומו סלע, דהיינו דלא סגי בטירחת הטיפול.

(יא) גמ', אי הכי אימא סיפא ישלם סלע הא חסר ליה ז'. בתוספתא שלפנינו (כריתות פ"ד ה"ה) תני לרישא וסיפא בחד בבא, והכי קתני, לקח איל בסלע ופיטמו והרי הוא יפה שתיים כשר ויביא סלע מביתו. ולכאורה משמע, דהא דצריך לשלם מביתו, קאי נמי ארישא דפיטמו, והא ודאי קשיא אמאי צריך לשלם כלל סלע מביתו. [לפי סברת הגמ' כאן דעל מה שפיטם לא צריך לשלם]. אמנם עיין במנחם שלמה (על התוספתא שם), שכתב דברייתא דמייתי בסוגיין ברייתא אחריתי היא, מדקתני הכא "ישלם מביתו", והתם קתני "יביא מביתו".

(יב) גמ', היינו טעמא דחויב תשלומין דסלע גזירה שמוא יאמרו וכו'. כתב הערוך לנר, דפשוט דדוקא אם לקח מרועה בפחות מב' סלעים שייך האי גזירה. אבל בלקח מעדרו כשהיה שוה פחות מב' סלעים ואחר כך בשעת כפרה נשתבחה, לא שייכה הגזירה דמי יודע מתי הפרישו, ואין ניכר שבאותה

האשם שהוא ב' סלעים, אלא הפריש סלע אחד, אף שדעתו להשלים עד ב' סלעים לית ביה מעילה ומשום הכי לא פירש רש"י כן, וכתב עליו, שהוא דין מחודש וצריך ראייה. ועיין באות הבאה ושלאחריה.

(ב) גמ', שם. עיין באות הקודמת. והמשנה למלך (פ"ד ממעילה ה"ו), הקשה נמי קושיית השיטה מקובצת, ותיריך, דהדין דהחומש בא עם הקרן אינו אלא לכתחילה ואינו מעכב, והכא איירי שכבר לקח אשם לחובתו בדמי הקרן, [ועיין בעולת שלמה שכתב דיש טעות הדפוס בדברי המשנה למלך וצריך לומר שכבר לקח "מהחומשין" האשם], ולא כלל בתוכם את חומשו, ואם כן על כרחך יבוא החומש בפני עצמו ולא עם הקרן. ונסתפקה הגמ' אם יכול להביא אשם חובתו מדמי החומש, והאשם שלקח מהקרן ירעה עד שיסתאב ויפלו דמיו לנדבה אי לאו. ועיין נמי מה שכתב המשנה למלך עוד, ומה שתמה בחק נתן (עיין אביר יעקב) אהאי פירושא. ועיין באות הבאה. ובאות ד.

(ג) גמ', שם. עיין באות הקודמת. והערוך לנר נמי הקשה על המשנה למלך עיין שם, ולכך כתב דיש לפרש כפירוש רש"י ד"ה בכינוס, דהיינו דאיירי שלאחר שמעל בב' סלעים והוציאם לחולין שילם להקדש, או אותם הב' סלעים בעצמם או אחרים תחתייהם, ושוב נעשו הקדש אשם, וכשמעל בהם שוב צריך לשלם פעם שנית, ואם כן איירי שהביא בכל פעם החומש עם הקרן לגזבר, וקודם שקנה הגזבר האשם בעד הקרן והחומש, מעל שוב בקרן, וכן ד' פעמים, עד שלבסוף יש כאן קרן א' שצריך להביא בו אשם וד' חומשין, ונסתפק רב מנשיא, אי נימא כיון דהשתא עולין החומשין לשיעור אשם, מותר לגזבר לקנות בהד' חומשים אשם שיתכפר בו, והקרן ממילא יהיה מותר אשם ויפול לנדבה, או אם צריך להקריב בקרן עם הד' חומשים אשם. [עיין שם שהכריח לפרש כן, מכח הקושיא שהובאה באות ו']. ועיין באות הבאה.

(ד) גמ', שם. הקשה השיטה מקובצת (השמטות אות ג) בשם תוס' הרא"ש, היאך בעי למימר דיקריב מהחומשין את האשם מעילות שנתחייב בו על מה שנהנה מההקדש, הא תנינן בסיפא, שאם אשם מעילתו שוה עשרה זוז אינו נפטר מהחומש, ומוכח שאינו מתכפר. ותיריך, דאפשר דהאי גונא עדיף טפי כשנצטרפו כל החומשין לשיעור אשם, וכעין דמצינו בבבא קמא (סה). עיין שם. וכתב הכתר ישועה, דמבואר דהתוס' הרא"ש פירש דברי הגמ' כמשנה למלך (המובא באות ב), דמספקינן אם הביא מהחומשים אשם מעילות דחייב על מה שנהנה מן ההקדש, אם מתכפר בזה גם במקום קרבן האשם שנתחייב בו מתחילה, משום דמצינו מפורש בבבא קמא דוגמא לכך. עוד כתב, דלפי זה מיושבת קושיית הערוך לנר על המשנה למלך (הובאה באות הקודמת), דכמו דמצינו בברייתא בבבא קמא שחויב התשלומים של כפל פוטר את החומש, הוא הדין קרבן אשם מעילות פוטר מהחומש. והקשה דאם כן מדוע לא פשט ספיקו מברייתא דהתם, ועיין מה רצה ליישב ודחה, ועל כן הסיק דעל כרחך בעינן למימר דלא שמיעא ליה ההיא ברייתא.

(ה) גמ', שם. הקשה הערוך לנר, מה מסופק רב מנשיא, הא כבר כתב רש"י לעיל (כו:). ד"ה אלמא חומש דהתורה הקפידה דחומש כי קרן בעי מהוי, והיאך סלקא דעתך שביא מחומשים אשם, ומהקרן נדבת צבור שהיא עולה, הא לא הוי חומש כקרן. וכתב, דאפשר דדברי רש"י שם נאמרו לסלקא דעתא דמצוי להיפטר מחויבו בחומש על מעילתו במה שמביא איל ששוה יותר משני סלעים, דלפי זה על כרחך יהיה מוכח ממה שציותה התורה (ויקרא ה כד) "וחמישיתו יוסף עליו" דהיינו על הקרן, דאף שמביאו עם אשם מעילות, מכל מקום צריך שיהיה כי קרן, אבל למאי דמסיק ממתניתין דחומש לעולם מייתי עם קרן, אין מוכח שאם הביאו עם הקרן שצריך נמי להקריבו כמו הקרן. ואף דמבואר במעילה (ט:), בברייתא, דכשעדיין לא נקרב האשם לעולם יביא החומש עם האשם. רב מנשיא לא שמיע ליה הך ברייתא. ובה



ושמן אבהונות, ואינו לבטלה, ואינו נעשה בחטאת ועולה. ועוד, דרבי שמעון אזיל לשיטתו דסבר כשמעון הצדיק כדאיתא **בנדרים** (י), דאמר (שם ט:), מימי לא אכלתי אשם נזיר טמא, מפני שהם מתחרטים על הנזירות והיה חולין בעזרה, עיין שם, ומשום הכי קאמר דאתי לבטלה.

דף כז ע"ב

כ מתני', לא יביאנו בנו תחתיו. פירש רש"י ד"ה לא יביאנו בנו אחריו, על חיוב שלו, ואין צריך לומר על חטא האב. וכן כתב הרמב"ם בפירוש המשניות (כריתות פ"ו מ"ז), וכן ביד החזקה (פ"ג משגגות ה"ג). וכתב התוס' יו"ט (שם), דיש לדייק כן מדתקני "לא יביאנה בנו" דהוה ליה למיתני סתמא לא יביאנה, ומשמע, דאפילו על חטא של עצמו לא יביא. ועיין במהר"י קורקוס על הרמב"ם (שם).

כא מתני', שם. כתב הבאר שבע, דודאי איירי ששניהם (הוא ואביו) חטאו באותו חטא, דאי בחטא אחר, הא אפילו אביו לא יכול להביאו. וכן כתב המהר"י קורקוס (פ"ג משגגות ה"ג).

כב מתני', ולא יביאנו מחטא על חטא אפילו על חלב שאכל אמש וכו' שנאמר וכו'. כתב הרמב"ם (פ"ג משגגות ה"ג) דאם הביא על חלב שאכל אמש כיפר. וביאר המהר"י קורקוס, דכהאי גונא חשיב שפיר "קרבנו על חטאתו", והא דתנן נמי במתניתין שנאמר וכו', לא קאי אדסמיך ליה במביא על חלב שאכל אמש, אלא אדלעיל מיניה, דמביא על הדם, חטאת שהפריש על חלב. ועיין עוד בדבריו שהוכיח כן, מדתניא בתוספתא (כריתות פ"ד ה"ו), דהפריש על חלב והביא על הדם לא כיפר, ומשמע דבחלב על חלב כיפר. ובחידושי הגר"ח על הש"ס (סימן שע) ביאר, דבמביא מחטא זה על חטא אחר, הקרבן פסול משום דהוה שינוי קודש, אבל מחלב על חלב אחר דאמש, לכתחילה אינו יכול לשנותו, אבל בדיעבד כשר, דלא שייך לפסול הקרבן באופן שאין לו שם קרבן אחר.

כג גמ', בקרבנו הוא יוצא ואינו יוצא בקרבן אביו. הקשו התוס' בניזיר (כו:): ד"ה ואינו יוצא בקרבן אביו, מדוע איצטריך קרא לכך, הא ודאי דחטאת שמתו בעליה למיתה אולא. ועוד, מאי קאמר בתר הכי אבל יוצא הוא בקרבן אביו שהפריש מן הקלה על הקלה וכו', הא חטאת שמתו בעליה למיתה אולא. וכתב המלבי"ם (על התורת כהנים פרשת ויקרא פרק ז פרשה ו אות רסו), דלפי מה שכתבו רש"י (במתני') ד"ה לא יביאנו בנו אחריו, והרמב"ם בפירוש המשניות (פ"ו מ"ז), דאיירי הכא אף לענין חטא שחטא הבן, ניהא, וכן כתב הבאר שבע, דרש"י והרמב"ם כיוונו לתרץ קושיא זו, דהוה אמינא, כיון דבן יוצא בקרבן אביו, הוה כמו שעדיין בעלים חיים, ולא הוה בכלל מיתת בעלים אלא מי שאין לו בן שחייב חטאת, קמשמע לן דאין הבן יוצא בה ושוב הוה בכלל מתו בעליה. אך הקשה, דכשם שפשוט שלא יקריבנה על אביו, מטעמא דחטאת שמתו בעליה תמות, מהאי טעמא נמי פשוט שלא יקריבנה בנו על חטא עצמו. וליכא למימר דבן עם אביו לא חשבינן כחטאת שמתו בעליה, הואיל ויורש נכסיו וכרעא דאביו הוא, כיון שכבר נדחת לגמרי סברא זו בהוריות (ט). ועיין בשפת אמת (נזיר שם), שתמה בכוונתו, דוודאי למסקנא דאין הבן יוצא בקרבן אביו שוב הוה בכלל מיתת בעלים, מה שאין כן בסלקא דעתך. ועיין עוד בבאר משה, וקרן אורה שם.

כד גמ', יכול לא יצא במעות שהפריש אביו אפילו מן הקלה על הקלה או מן החמורה על החמורה. לכאורה צריך ביאור, מהיכא ממעטינן אפילו מקלה לקלה וחמורה לחמורה, הא בבהמה בעינן תרי קראי לכך. וכן קשה להלן גבי הא דאינו מתכפר בקרבן שהפריש לעצמו על חטא אחר דדריש אף מן הקלה על הקלה ומן החמורה על החמורה, מחד "על חטאתו", גם לענין בהמה וגם לענין מעות. [נדאף דכתב רש"י בד"ה בבהמה שהפריש אביו דתלתא קרבנו כתיב תרתי ביחיד וחד בנשיא, אבל "על חטאתו" לא כתיב בנשיא. ועיין

שעה לא היה שוה ב' סלעים. ועל פי זה יישב דברי הרמב"ם (פ"ד מפסולי המוקדשין הכ"ד), שלא כתב דצריך לשלם מביתו. אמנם עדיין קשה, אמאי לא הביא הך דינא דלקח מרועה.

יג גמ', אלמא קסבר (רבי יוחנן) אדם מתכפר בשבח הקדש. הקשו התוס' במנחות (פ). ד"ה מאי קמשמע לן, ובתמורה (כה:): ד"ה ואת אמרת, דהכא אמרינן דסבר רבי יוחנן דמתכפר בשבח הקדש, וכן במנחות (שם), ובתמורה (שם) אמרינן דסבר רבי יוחנן אין אדם מתכפר בשבח הקדש. ותירצו, דהכא ובמנחות איירי בתודה, ודוקא בה סבר רבי יוחנן דמתכפר, אבל בתמורה איירי בחטאת, ואין מתכפר משום הלכה דולד חטאת למיתה אולא. ועיין שם בסוגיא ובתוס'.

יד גמ', בעי רבי אלעזר בעלי חיים נדחין או לא וכו'. הוולו טלאים בעולם וכו'. כתב הערוך לנר, דכל הנך ג' איבעיות שייכי אהרדי ובהד זימנא שאלם רבי אלעזר לרבי יוחנן, משום דכשהשיב לו דאדם מתכפר בשבח הקדש אהך דולד תודה, אפשר, דדוקא בולד תודה, אבל בלקח איל בסלע והוקר ועמד על שתיים, אכתי יש לדון בו משום דיחוי, דבשעה שהיה שוה סלע היה פסול מאשם דהפרישו לכך, ומשום הכי נסתפק תו בדיחוי מעיקרו ובבעלי חיים, וכשהשיבו בדיחוי מעיקרא הוה דיחוי ויש דיחוי בבעלי חיים, אכתי יש לדון דמה שלקח בסלע אינו דיחוי, דלא אזלינן בתר הממון שהוציא אלא בתר מה ששוה בשעת כפרה, ומשום הכי נסתפק תו הוולו טלאים בעולם, דאי אמרינן דהקפידה תודה שיקח איל לאשם בבי' סלעים, יש כאן משום דיחוי, דבשעה שהפרישו לא היה שוה ב' סלעים, אבל אי אמרינן דלא הקפידה התורה אלא על מבחר נדריך בשעת הקרבה, אזלינן דוקא בתר שעת הקרבה ולא מקרי דיחוי מה שלקח בפחות מב' סלעים, ופשט לו רבי יוחנן דכסף שקלים בעינן, ואם כן הוה דיחוי. ולפי זה הקשה על מה שפסק הרמב"ם (פ"ד מפסולי המוקדשין הכ"ד), דבלקח בסלע והוקר ועמד על שתיים כשר, הא נדחה מעיקרו ואפילו בבעלי חיים אמרינן דידחה. ותירץ, על פי מה שכתבו התוס' בזבחים (יב). ד"ה ושמע מינה יש, (כדעת רבי יוחנן), דהיכא דההכשר בא ממילא בלא מעשה לא הוה דיחוי, נובוה יישבו, אמאי לא מייתי רבי יוחנן ראייה ממחוסר זמן דלא נפסל משום דדחוי הוא מעיקרו. והכא נמי, כשנתייקר, דההכשר אתי ממילא.

טו רש"י ד"ה בעלי חיים נדחין, בתוה"ד, ואי קשיא ליפשוט ליה מדקימא לן חטאת שכפרו בעליה מתה. הקשה הרש"ש, דהתם אינה ראויה גם עכשיו, משום דאין מביאין מחטא על חטא, כדתנן לקמן (עמוד ב).

טז רש"י ד"ה הכי גרסינן שמע מינה תלת וכו', בסוה"ד, קדושת דמים מדחה ויש דיחוי בדמים חדא מילתא היא. וכן כתבו התוס' בתמורה (כו:): ד"ה שמע מינה וכו', והוכיחו דאין לפרש דקדושת דמים מדחה היינו מן התמורה [בסוגיא דהתם], משום דלקמן (כח). אמר הכי גבי עופות, ואין בהם תמורה.

יז רש"י ד"ה במחוסרי כפרה, כגון זב וזבה ויולדת ומצורע. העיר הערוך לנר, דזב וזבה לא שייך שמא יוולו טלאים, דכל קרבנם אינו אלא בעופות, ולא מצינו בהם קיצבה בשום מקום, ובשלמא ביולדת ומצורע דמביאים כבש בעשירות שייך שיהיה בהם קצבה דבבהמות אשכחן קצבה, אבל זב וזבה אפילו בעשירות מביאים עופות, ולא שייך בהם קצבה.

יח גמ', אין לן דבר שבא לבטלה אלא אשם נזיר בלבד. הקשה הערוך לנר, דהתורה אמרה דלכפרה אתי, כדכתיב "והביא כבש בן שנתו לאשם וכו' כי טמא נזיר" (במדבר ו יב). ותירץ, כיון שמביא גם עולה וחטאת דכתיב בהו "וכפר עליו מאשר חטא על הנפש" (שם שם יא), אם כן אשם דמייתי לבטלה הוא.

יט גמ', שם. עיין באות הקודמת. ועוד הקשה הערוך לנר, אמאי לא חשיב נמי אשם מצורע, דאיהו נמי מייתי חטאת ועולה לכפרה. ותירץ, דהמצורע לא מייתי אשם לכפרה, אלא לאכשוריה לאכול בקדשים על ידי מתן דם



[דהיינו דגזירת הכתוב דחס רחמנא עליה שיהיו חולין, דאי לאו הכי מה מרויח, וכסברת השיטה מקובצת באות הקודמת]. ובכתר ישועה ביאר, כעין הא דאיתא בבבא קמא (ק"י) גבי חטאת שמתו בעליה, דאדעתא דהכי לא אפרשה, הכא נמי יש לומר, דאדעתא דיעני לא הפריש המעות, ומכל מקום אזלא למיתה דהיא הלכתא בלא טעמא, ואם כן, גבי קרבן עולה ויורד נימא הכי דאדעתא דיעני לא אפרשה וגבה ליכא הלכה דנימא דיוליכה לים המלח גם בלא טעם. עוד כתב, דיש לומר דהקרא משמיענו הסברא, כעין שכתבו התוס' בשבועות (כב: ד"ה ואיבעית אימא קרא, דמצינו דאין הסברא פשוטה כל כך והפסוק משמיענו הסברא, והכי נמי יש לומר דטעם הכתוב משום דאדעתא דיעני לא אפרשה.

(ל) מתני', שם. הקשה העולת שלמה, דלקמן (כח). אמרינן דעני שהפריש מעות לקינו והעשיר, מוסיף ומביא מדמי חטאתו [כשבה ושעירה] אבל לא מדמי עולתו, ופירש שם רש"י ד"ה ואמר, דכיון שקבע שם עולה על המעות אין יכול לשנותן לחטאת. ואם כן, היכי מייתי הכא קרבן עני דהוא חטאת ועולה, הא כבר הופרש לחטאת, ואין יכול לשנותו לקדושה אחרת. וכתב, דלשיטת רש"י בד"ה הפריש כשבה או שעירה, דמפרש, דהשאר חולין, ניחא, דאם השאר חולין, ודאי דיכול אף לשנותן לעולה. עוד תירץ, אף לפי מה שפירש רבינו גרשום (שם), דהא דאין מביא חובתו מדמי עולה, משום דעולה קדושה חמורה היא, ואין יכול לשנותה לחטאת, דאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה, אם כן, דוקא מעולה לחטאת הוא דאין יכול לשנות המעות, אבל הכא דמשנה מחטאת לעולה, שפיר מצי לשנות. אמנם הקשה, דאם כן היכי מצי לאתויי ממעות דעופות עשירית האיפה, הא מנחות קילי אף מעופות כדאיתא בובחים (צ). ותירץ, דדוקא בשני מיני קדושות אין משנים, אבל עופות ומנחה שפיר דמי, משום דמנחה נמי איקרי חטאת, כדאיתא במנחות (ד), ואף דזו חמורה מזו, יכול לשנות כמו חטאת בהמה דחמורה מחטאת העוף.

(לא) גמ', מחטאתו מחטאתו על חטאתו וכו'. עיין פירוש רש"י בד"ה מחטאתו, על חטאתו. והמלבי"ם (על תורת כהנים פרשת ויקרא פרק יז פרשה י אות שכה) ביאר, משום דבבבא קמא עשיר וכן בעוף, יותר ראוי לומר לשון "ויכפר על חטאתו", ואילו בעשירית האיפה יותר ראוי לומר "וכפר עליו מחטאתו", עיין שם הטעם, ומדשינה הלשון, ילפינן להני דרשות.

(לב) גמ', ואיצטריך למכתב מחטאתו גבי כשבה ושעירה ואיצטריך למכתב גבי עוף וכו'. הקשה החק נתן, דאכתי קשה, אמאי איצטריך למכתב "מחטאתו" בכשבה, כיון דכתיב גבי עוף שיכול להביא מדמיו עשירית האיפה, אף דלא הוי מין דמים כעוף, כל שכן שיוכל להביא עוף מדמי כשבה ושעירה, דתרוייהו מיני דמים. ותירץ, דבאמת שמעינן לה מהאי קל וחומר, ולא איצטריך למכתביה גבי כשבה אלא משום דאי הוה כתיב בעוף לא הוה שמעינן מיניה קל וחומר לכשבה, דהוה אמינא דדוקא מעוף לעשירית עד האיפה יכול להביא משום דסמיכי להדדי, אבל אי העני כל כך מעשירות עד דלי דלות, לא יוכל להביא מדמי כשבה עשירית האיפה, משום הכי כתיב גבי כשבה, ואף דגבי תוספת לא כתיב אלא בדלי דלות ושמעינן מיניה אף דמעלה לעשירות, התם משום דמעלה ומוסיף, אבל לענין הורשה לא שמעינן, דמעלין בקודש ואין מורידין. ועיין עוד במנחם שלמה (סימן שט).

ובורעו של אברהם.

(לג) גמ', אי לא כתיב קרא מחטאתו גבי עוף וכו' אלא מייתי עשירית האיפה מן ביתיה והלין מעות דאפריש יפלו לנדבה. תמה הרש"ש, אמאי צריך לעשות כן, ויפסיד, הא עני שהביא קרבן עשיר יצא, כדאיתא לקמן (כח), וכתב הר"ש בנגעים (פ"ד מ"ב) דאפילו לכתחילה יוצא, ואם כן יביא המעות לעוף, ולא יצטרך להביא מביתו, דהרי התורה חסה עליו. וכתב העולת שלמה, דלפירוש רבינו גרשום ניחא, דפירש במתניתין דאיירי

באות הבאה]. וצריך לומר, דאחר שנתמעט גבי בהמה דקרבן אביו בין בקלה על חמורה ובין בקלה על קלה, ידעינן נמי גבי מעות, וגבי קרבן עצמו דהכי הוא, ואין חילוק ביניהם. (א.י.ג.).

(כה) גמ', יכול לא יצא בקרבן עצמו בבהמה וכו' אבל יוצא במעות וכו' תלמוד לומר קרבנו על חטאתו. הקשה הבאר שבע, הא מהאי קרא מיעטנו כבר גבי בהמה, והאיך דרשינן ליה השתא נמי גבי מעות. ותירץ, דתרתני שמעינן מינה, בין בהמה ובין מעות, דתרוייהו בעינן הפרשה לשם אותו חטא. והמלבי"ם (על התורת כהנים פרשת ויקרא פרק ז פרשה ו אות רסו) ביאר, דיש כאן שינוי לשון, דהוה ליה למימר "והביא את קרבנו על חטאתו אשר חטא שעירת עיזים תמימה", כדכתיב בפר כהן משיח (ויקרא ד, ג), דמפרש קודם דמביא קרבן על חטא, והדר מפרש איזו בהמה מביא, ואמאי כתב "על חטאתו" לבסוף, אלא מינה דרשינן דמוסב אתרוייהו, אקרבנו ואשעירית עיזים, דהיינו בין בבהמה ובין במעות, ד"קרבנו", היינו מעות שהופרשו לקרבנו, ו"שעירת עיזים", היינו הבהמה. ועוד הביא, דהילפותא היא מהכפילות "על חטאתו אשר חטא". וכתב, דלפי זה, צריך לגרוס, "תלמוד לומר קרבנו על חטאתו אשר חטא". והמנחם שלמה (סימן שו) ביאר, משום דגבי כשבה נמי כתיב "על חטאתו" בסוף פרשה דידה (שם לה).

(כו) גמ', כיון דלא מצי מעיל כפורי נמי לא מכפר וכו' אבל מעות וכו' אימא בתחלה נמי מייתי. פירש רש"י ד"ה כיון דלא מצי מעיל, דאינו יכול להוציאה לחולין על ידי מעילתו, אבל מעות יוצאים לחולין, וכדאיתא בקידושין (נד). אין מועל אחר מועל אלא בבהמה וכלי שרת בלבד. [נמושם הכי סלקא דעתין דגבי מעות, כיון דאם ימעל בהם יוציאים לחולין ויוכל לשנותם לחטאת אחרת, לכתחילה נמי יביאם לחטאת אחרת]. והעיר העולת שלמה, דלפי זה, לשון הגמ', "לא מצי מעיל", אינו בדקדוק כל כך, דהא מועל, ואיכא קרבן מעילה, אלא שאינו יוצא לחולין. והוכיח מכאן, דבבהמה דאין מועל אחר מועל, היינו, דליכא נמי קרבן מעילה. ועיין מה שהעיר.

(כז) מתני', מביאין מהקדש כשבה שעירה וכו' ומהקדש כשבה ושעירה תורין ובני יונה. עיין ברמב"ם (פ"י משגות ה"ט וה"י) שכתב, דיחלל המעות על השעירה, או על העופות, ויהנה בהם. וכתב החזון איש בנגעים (סימן יג אות יג), דאין לפרש כונתו מדין הקדש שוה מנה שחיללו על שוה פרוטה מחולל, דהרי יכול להביא באותן דמים הקרבן הגדול, ואין טעם שיתירו לו לחלל בפחות משויו. אלא כונתו, דיכול לקנות אף בפחות ממה שהפריש, והמותר יהיה חולין, דאף שאין ההקדש מקבל את כל דמי הקרבן דהפריש מעיקרא, מכל מקום איכא תקנת העני. וכמו שפירש רש"י בד"ה הפריש כשבה או שעירה.

(כח) מתני', כיצד הפריש כשבה או שעירה העני יביא עוף וכו'. כתב רש"י בד"ה הפריש כשבה או שעירה, דהשאר חולין. אמנם השיטה מקובצת (אות כד) כתב, דודאי דקדושת המעות לא פקעי בכדי, ויביא בהם נדבה. ועיין בדבריו שביאר דמצד הסברא שרצון התורה לחוס עליו, צריך היה לבאר כרש"י. אמנם רבינו גרשום פירש, דאיירינן בגונא שהפריש מקצת מעות לכבשתו והעני, דלא יביא בהני דמים עוף, דהיינו דמתניתין איירא בגונא דליכא מותר, ומרויח במה שלא יהיה צריך להוסיף לשיעור בהמה. וכן בהעני דתנן לאחר מיכן איירי שהפריש מקצת מעות לכבשתו דהיינו פחות טפי משיעור קן, אלא בשיעור עשירית האיפה והעני לדלי דלות, יביא בהן עשירית האיפה.

(כט) רש"י ד"ה הפריש כשבה או שעירה, בסוה"ד, והשאר חולין. כתב התפארת ישראל (ויכין אות נה), דאף דהמעות נתפסו בקדושה, דהרי הפריש מעות לחטאתו ומת, ילכו לים המלח, כדאמרינן בתמורה (כב:), השאר חולין. דשאני הכא דרבייא קרא, דכתיב, "וכפר עליו הכהן מחטאתו" (ויקרא ה' פ"ו ופ"י ופסוק י"ב) משמע ממקצת דבר שהפריש יביא חטאת, דהיינו בהעני.



הדרך הייחודית

מסכת כריתות דף כז – דף כח

כג ניסן – כד ניסן התשע"ב

איצטרך לאשמוענין. והקשה **הערוך לנר**, דאכתי לא יתריך תמיהת הבאר שבע, דעל כל פנים בעי לאשמוענין, כיון דבפסחים מחלק בין מותר דקודם פסח ללאחר הפסח. ותיריך, דכיון דאמר "המפריש נקבה לפסחו", פשיטא דאיירי קודם הפסח, דלאחר הפסח אינו "לפסחו", ואי לאשמוענין דדוקא קודם הפסח יביא בדמיו פסח אבל לאחר הפסח מותרו לשלמים, אכתי לא אשמוענין לה, דהא לא מחלק בין נעשה בו מום קודם הפסח או לאחר הפסח, והכי הוה ליה למימר, ירעה עד שיסתאב וימכר ואם קודם הפסח הוא יביא בדמיו פסח, והשתא מאי דנקט "קודם הפסח" שלא לצורך הוא.

ה גמ', אין הקינין מתפרשות אלא או בלקיחת בעלים או בעשיית כהן וכו' מיתבי מטמא מקדש עני שהפריש וכו' הכי נמי שכבר אמר משעת הפרשתו. מבואר, דהא דאמרינן בלקיחת בעלים, לאו דוקא בשעת לקיחת הקן מן השוק, אלא הוא הדין בשעת הפרשת המעות. והקשה **הערוך לנר** על הרמב"ם (פ"ה מפסולי המוקדשין הי"א), שכתב, אפילו אם אמר אלו דמי חטאתי ואלו דמי עולתי, יש לו לערב המעות וליקח בהן כאחת חטאתו ועולתו. וכן קשה, מדוע לא הזכיר דמועיל פירוש הבעלים בשעת הפרשה. וכתב דהוקשה לרמב"ם מה שאמר רב חסדא ד"אין הקינין מתפרשות או בלקיחה או בעשייה" ולא אמר אף בשעת הפרשת מעות כדמוכח בגמ', ולכך ביאר, דהמקשן הקשה לרב חסדא דמוכח מהברייתא שמועיל קריאת השם בין הפרשה להקרבה אפילו על המעות, וכל שכן על העופות עצמן, ואמר רב ששת דהברייתא משבשתא היא, ואף אם תרצה להגיה "שכבר אמר משעת עניותו", אפשר נמי להגיה "שכבר אמר משעת הפרשה", ולפי זה יהיה באמת מוכח דקריאת השם בשעת הפרשה מהני, ונצטרך לדחוק לרב חסדא דאיהו לא איירי אלא בהפרשת הקינין ולא מהמעות, הלכך לא הזכיר שמועיל קביעת שם בזמן הפרשת המעות, אכן באמת סובר רב ששת שהברייתא משובשת, אלא דאמר למקשן ולטעמיה, דעל כרחק אפילו לא תסבור דמשבשתא היא, על כל פנים צריך אתה להגיה בה, וכיון דמסיק רב ששת דהברייתא משובשת, נשאר גם מימרא דרב חסדא כפשוטה, ואין צריך לדחוק דהפרשת מעות קובעת, והשתא אתי שפיר מה שהשמיט הרמב"ם הברייתא, וגם שפסק דברי רב חסדא כפשוטן דרק על ידי לקיחה והקרבה מתפרשות ולא על ידי הפרשת מעות. וכתב **הכתר ישועה**, דלכאורה מוכח כן **לעיל** (כו:), דקאמר דאם הפריש מעות לקנו והעשיר מוסיף עליהן ומביא כשבה או שעירה, ומסתמא משמע דאף כשפירש בשעת הפרשה זה לחטאתי וזה לעולתי, ולא אמרינן דמוסיף דוקא על דמי חטאת ולא על דמי העולה, ומוכח, דכיון דלא פירש בשעת לקיחה או בעשיית כהן, לא חל, ושעת הפרשה לאו כלום היא. [אמנם עיין שם באות לא, מה שכתבנו בשם **העולת שלמה**]. ועיין עוד בבאר משה ובחידושי רבי מאיר שמחה בנוזיר (שם).

ו גמ', אין הקינין מתפרשות וכו'. נסתפק השפת אמת, במי שיש לו עופות בתוך ביתו, ומפריש מהם קן לחובתו, אי נמי אמרינן דאינו מתפרש לחטאת ולעולה, כיון דלא הוי שעת לקיחה וגם לא שעת הפרשת מעות, או דלמא מתפרש, ולא אתא לאפוקי אלא בגונא שלקחן סתם ואחר כך מפרישן. וכתב, דמסתבר דשפיר מתפרש בכהאי גונא.

ז גמ', מוסיף ומביא חובתו מדמי חטאתו ולא מדמי עולתו. פירש רש"י ד"ה ואמר (בתוה"ד), דקבע שם עולה על המעות ואינו יכול לשנותן לחטאת. **הכתר ישועה** דקדק מדבריו, דבין מעולה לחטאת ובין מחטאת לעולה אין יכול לשנות, כיון דנקבע שם קרבן אחד. אמנם רבינו גרשום פירש, משום דחובתו היא חטאת, והמעות שהפריש לעולה יש להם קדושת עולה, ועולה קדושה יותר מחטאת, ומחטאת יכול להביא חטאת אבל מעולה לא, משום דמעלין בקודש ואין מורידין. וכתב **העולת שלמה לעיל** (כו:), דלפי זה, היינו דוקא במטמא מקדש עני שהפריש ואחר כך העשיר, אבל להיפך, יכול להביא מדמי חטאת עולה. והקשה **הכתר ישועה**, הא מסקינן, דאף בהפרשת

שהפריש מקצת מעות לקנו, וטפי ניחא ליה לאתווי עשירית האיפה והמעות שהפריש יפלו לנדבה, משיוסיף על המעות שהפריש להביא עוף. [וכגון שהפריש כל כך מעט עד ששיעור ההשלמה עולה על שיעור עשירית האיפה]. ועיין בהגהות הרד"ל. ובנר תמיד וכתר ישועה.

לד גמ', מטמא מקדש עשיר וכו'. הא דלא נקט שמיעת הקול וביטוי שפתיים, [דאינהו נמי בעולה ויורד כמטמא מקדש וקדימי נמי בפרשה]. כתבו התוס' **ביומא** (מא). ד"ה מטמא מקדש, דנקט מילתא דשכיחא טפי. ועוד כתב **המנחם שלמה** (סימן ש'), דהא אתי מדרשא [כדרשינן בשבועות (ז:)] מנין שאין הכתוב מדבר אלא בטומאת מקדש וקדשיו וכו', ועדיפא ליה.

דף כח ע"א

א גמ', שמע מינה קדושת דמים מדחה. עיין ברש"י לעיל (כו:). ד"ה הכי גרסינן שמע מינה תלת, בסוה"ד, שכתב דליכא נפקותא היכי גרסינן קדושת דמים מדחה או יש דיחוי בדמים, וכן כתבו התוס' בתמורה (כו:). ד"ה שמע מינה, עיין שם שהוכיחו דליכא לפרושי דלגירסא ד"קדושת דמים מדחה" היינו דמדחה מתמורה, דהא הכא בבהמה איירי, ואין תמורה בעופות.

ב גמ', שמע מינה תלת וכו' מתיב רב עוקבא בר חמא. הקשו התוס' בתמורה (כו:). ד"ה שמע מינה, אמאי לא פרכינן נמי לרבי יוחנן דאמר לעיל (כו:), בהמה של ב' שותפין וכו' ומינה נמי דייקינן שמע מינה תלת וכו'. ועוד, אדמותיב מרבי שמעון ניסייעיה מרבנן, ואף דהכי הוא דקמשני ליה, מכל מקום, מאי סלקא דעתך דמקשה. ועוד, אדפריך ליה מרבי שמעון דברייתא, ניפריך ליה מר' אליעזר דמתניתין בתמורה (יח:). דאמר המפריש נקבה לעולתו וילדה זכר הוא עצמו יקרב עולה. ותירצו, דהמקשה סבר, דרבי שמעון דאמר הכא הוא עצמו יקרב עולה, לטעמיה דאית ליה התם (שם יט:). אזיל, דכל מידי דלא חזי לגופיה לא נחתא ליה קדושת הגוף, ומינה פריך, דחזינן בדבריו דבקדושת דמים ליכא דיחוי, ולא מצי לסייעיה מרבנן, דעד כאן לא פליגי רבנן עליה דרבי שמעון, אלא התם דקדיש קדושת דמים כגון במפריש נקבה לעולה (שם יט:), וטעמא, כדאיתא התם דמיגו דנחתא להו קדושת דמים נחתא להו קדושת הגוף. אבל הכא גבי עוף, דאין קדושת דמים חלה בו כדאמרינן לעיל (כו:). דאין פדיון לעופות, בהא אפילו רבנן מודו דלא ידחה, ומשום הכי נמי לא פריך אדרבי יוחנן דמצי למימר ליה, אדפרכת מרבי שמעון ליסייעיה מרבנן, דהתם נמי (במילתא דרבי יוחנן) שייך למימר מגו דנחתא וכו', ובהכי ניחא נמי דלא פריך מרבי אליעזר, דדוקא רבי שמעון דאזיל לטעמיה וכתבאר, קשיא מדבריו, אבל מר' אליעזר לא קשיא, ובתירוץ דמתרצינן הכא, הכי מתריך, דלאו בפלוגתא דקדושת הגוף תליא מילתא, אלא בבעלי חיים נדחים ואנא דאמרי כרבנן, ועיין באות הבאה.

ג גמ', שם. עיין באות הקודמת, והעיר הבאר שבע, דאם כדבריהם דאין קדושת דמים בעופות כלל, מאי פריך שמע מינה יש דיחוי בדמים, וכמו שהעיר רש"י בד"ה קדושת דמים מדחה. והביא, דתוס' בזבחים (יב:). ד"ה שמע מינה פירשו, דהכי קאמר, שמע מינה דיש דיחוי בדבר דאין בו קדושת הגוף. עוד כתבו בשם הר"ר חיים דלא גריס "יש דיחוי בדמים", ועיין שם מה שהאריך להקשות עוד על דבריהם. וכתב, דיותר נראה כמו שתירצו בזבחים (שם), דעיקר חידושו דרבי יוחנן (דאמר דבהמה של ב' שותפין נדחית), היינו מה שנדחית, אף דבידו לתקן על ידי שיקח חציה השני, וכן ברבי אושעיא, בידו להפקיר נכסיו ולהיות עני שיוצא בקן, ומשום הכי לא מסייע מרבנן, דהתם איירי היכא דאין בידו לתקן.

ד רש"י ד"ה קודם לפסח, כדי נסבה. הקשה הבאר שבע, הא הטעם דנקט הכי משום טיפא דמילתיה דיביא בדמיה פסח, דדוקא קודם הפסח יכול להביא בדמיה פסח, אבל לאחר הפסח מותר פסח הוי שלמים, וכדתניא הכי בסיומא דברייתא דמיייתי בתמורה (כ:). וכתב הברכת הזבח, דפשיטא ולא



[יא.]

טו) מתני', יכול מפני שכיבוד האב קודם. הקשה בחידושי הגר"ס, הא להלן מסיים, אבל אמרו חכמים האב קודם לאם וכו', מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו. והביא, דבתפארת ישראל כתב, דהא דהאב קודם לאם וכו' מדרבנן הוא. אמנם הוכיח דבתוס' יבמות (ה): ד"ה כולכם חייבין בכבודי, מבואר להדיא ד"האב קודם לאם מפני וכו'" מדאורייתא, וכן משמע מסתימת לשון הרמב"ם (פ"ו מממרים הי"ד). וציין להגהות הב"ח (אות ו), דגרס במקום תיבת "קודם" תיבת "עודף", וכן גרס בשיטה מקובצת (אות כא), וביאר דבדאי כוונתם ליישב קושייתו, דהפירוש ד"יכול וכו'" שכיבוד אב היא מצוה יותר גדולה, אבל לא לענין קדימה. וכתב ליישב גירסא דידן, ופירוש ד"יכול וכו'", שכיבוד אב קודם לכיבוד אם בלא הטעם "דהוא ואמו חייבין בכבוד אביו", ונפקא מינה בגונא שנתגרשה, דלטעם שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו בנתגרשה, שניהם שוין, וכמו שכתב רש"י בקידושין (לא). ד"ה שבן אלמנה, וכן נפסק ביורה דעה (סימן רמ סעיף יד), אבל אם כיבוד האב קודם מצד עצמו, היה קודם אפילו בנתגרשה. [וכן כתב המהרש"א בחידושי אגדות, אמנם איהו גריס "עדיף"].

טז) מתני', מפני שהוא ואמו חייבין בכבוד אביו. בפתחי תשובה (יורה דעה סימן רמ סק"ט) נסתפק, אם דוקא בעבודות שחייבת האשה לעשות לבעלה אמרינן הכי, או לאו דוקא. וכתב, דאי נימא דוקא בהני מלאכות, ניחא לשון הגמ' בקידושין (לא). [אהאי דינא], אביו אומר השקני מים ואמו אומרת השקני מים וכו', והיינו משום דבמלאכה זו אמו לעולם חייבת, אפילו הכניסה לו כמה שפחות, כדאיתא בכתובות (סא).

יז) מתני', שם. איתא בקידושין (לא). דבנתגרשה שניהם שוין, דכבר לא חייבת האם בכבוד האב. וכתב בבית יוסף יורה דעה סימן רמ), דלדעת הרמב"ם, לאיזה שירצה יקדים. אבל רבינו ירוחם פסק, דנותן להם מים בספל ואומר להם בואו לשתות, ולא יקדים אחד לחבירו.

יח) גמ', אמרו על בן נדבאי שהיה אוכל ארבע סאה גוזלות וכו'. בשיטה מקובצת (אות כב) הביא גירסת הגמ' בפסחים (כו.), דאכל ג' מאות עגלים ושותה ג' מאות גרבי יין ואוכל ארבעים סאה גוזלות בקינוח סעודה. ופירש רש"י בפסחים (שם) בד"ה שלש מאות עגלים, שהיה מגדל בביתו כהנים הרבה. וביאר הערוך לנר (הכא), משום דאי אפשר שיאכל בעצמו כן. אמנם הקשה, דלא משמע כן, דלשון "שהיה אוכל" משמע שהיה אוכל בעצמו. ועוד, למה הכריזו שימלא כריסו מקדשי שמים, כיון שהוא לא אכל הרבה, רק על ידי בני ביתו, ומאי רבותא שלא נמצא נותר. וכתב, דלולי פירוש רש"י היה מפרש, דהיה אוכל בעצמו כן, ולא ביום אחד קאמר, אלא בכל שנה, ומשום שמגיע לחשבון שאכל כמעט עגל ליום, היו מבזין אותו שהוא רעבתן, ועל כן הכריזו עליו שהוא לשם שמים.

דף כח ע"ב

יט) גמ', בקינוח סעודה. פירש רש"י בד"ה בקינוח סעודה, לאחר אכילתו. עיין מה שהבאנו באות הקודמת מרש"י בפסחים, ומה שכתב עליו הערוך לנר. וכתב הערוך לנר דהכא משמעות לשון רש"י, שהוא בעצמו אכל. ואף דהתם הגירסא ג' מאות עגלים ומשום הכי הוא דפירש דהיו לו בני בית כהנים, הכא נמי צריך לומר כך אלא שקיצר, וכן צריך לומר "ארבעים סאה", ולא ארבע.

כ) גמ', הכנס אלישמע בן פיכאי. [עיין בשיטה מקובצת (אות א) דגורס "ישמעאל" והוא על פי הגמ' בפסחים (נו)]. הקשה המהרש"א (חידושי אגדות) בפסחים (שם), אמאי לא צווחה העזרה גם על שאר הכהנים גדולים הכשרים שהיו בבית שני. וכתב הערוך לנר (הכא), דכיון דבני ביתו היו בעלי זרוע כמו שפירש רש"י (שם) ד"ה ישמעאל בן פיכאי, צווחה עליו העזרה

מעות חל שם עולה וחטאת, (דכן הוא פשוט הסוגיא דלא כישוב הערוך לנר על הרמב"ם שזכר באות ד), ותנן בתמורה (לב.) אחד קדשי מזבח ואחד קדשי בדק הבית אין משנין אותן מקדושה לקדושה ואפילו מקדושה קלה לקדושה חמורה.

ח) גמ', ולרבי חגא וכו' תני ואחר כך לקח. עיין בשיטה מקובצת (אות יז) שהביא מה שחסר מן הדפוס ובסוגיא דיומא (מא:): איתא. אמנם בהגהות היעב"ץ דחק ליישב גם לגירסתנו, עיין שם.

ט) גמ', שאני גבי מצורע דמיעט רחמנא זאת. פירש רש"י ד"ה זאת, זאת תהיה תורת המצורע. והקשה הערוך לנר, דלעיל (ט): דרשינן מהאי קרא דרשא אחרינא "תורה אחת למצורעים הרבה". ומשום הכי כתב לפרש, דדרשא דהכא מ"זאת תורת אשר בו נגע צרעת אשר לא תשיג ידו בטהרתו" (ויקרא יד לב). והביא כן מהתורה כהנים. ועיין בכתר ישועה.

י) גמ', והתניא תורת. הקשה הערוך לנר, הא ודאי דמכח סברא פשיטא שעני שהביא קרבן עשיר יצא, משום מעלין בקדש, ואם כן לא צריך רבויא ד"תורת" אלא משום מיעוטא ד"זאת", והשתא היאך פתחה הברייתא בדרשה ד"תורת" טרם שידענו דרשה ד"זאת". ועוד דסדר זה אינו כדכתיב "זאת" קודם תורת, והוי ליה למימר, "זאת" מלמד שעשיר שהביא קרבן עני לא יצא, יכול אפילו עני שהביא קרבן עשיר תלמוד לומר "תורת". והביא, דהחינוך פרשת ויקרא (מצוה קכ"ג) כתב לענין ד' חטאים שמביא עליהם עולה ויורד, דאם הוא עני והביא כשבה או שעירה לא יצא, והטעם, לפי שאחר שהקב"ה ריחם עליו ופטרו בכך, אינו בדין שידחוק עצמו להביא ביותר ממה שתשיג ידו. ותמה בפרשת דרכים (דרך מצותיך הערה י"ד), מה מקור דבריו הא בסוף נגעים תנן להדיא "עני שהביא קרבן עשיר יצא", וכן כתב הרמב"ם (פ"י משגות הי"ג) עיין שם. ותירץ הערוך לנר, דלפי מאי דקשיא לו לעיל על סדר הדרשא, הוכיח החינוך, דעל כרחק מסברא עני שהביא קרבן עשיר לא יצא, ומשום הכי צריך "תורת" גבי מצורע דיצא, וכיון דכתיב "תורת" הוי אמינא דאפילו עשיר שהביא קרבן עני יצא, לכן כתיב "זאת", אבל גבי ד' חטאים דלא כתיב לא רבוי ולא מיעוט, נשאר הסברא דבין עשיר בין עני ששינו לא יצאו, ולא קשיא ממתניתין דנגעים, דהתם במצורע איירי דרבי קרא "תורת".

יא) גמ', ולילף מינה אמר קרא הוא אבל מטמא מקדש עשיר וכו'. כתב המצפה איתן, דלמאן דאמר דאף במטמא מקדש עשיר שהביא קרבן עני לא יצא, איצטריך האי "הוא" לכדררשינן בערכין (יז). לרבי ולרבנן. עיין שם.

יב) מתני', כבשים קודמין את העזים בכל מקום וכו'. ביאר הערוך לנר, דהא דנקט "בכל מקום" אף דיש מקום אחד דאינו כן, וכדתנן. משום דבכל מקום דאיירי בזכרים, הכבשים קודמין לעזים, והתם דקדמי עזים לכבשים בנקבות איירי, ומכל מקום שפיר ילפינן מינה דשקולין הם, דמדשוין לענין נקבות הוא הדין לגבי זכרים. וכן גבי תורים ובני יונה, אף דבמקום אחד קודם בן יונה לתור, כדמפרש. נקט הכי, משום דבתורים רבים לעולם קדמי תורין, ומכל מקום מדקודם בן יונה יחיד ושמעינן דהיחידים שקולים, ילפינן מינה אף לרבים. וכן גבי אב ואם, אף דקדימת האב לאם הוא "בכיבוד", ואם לאב "במורא", ילפינן מהדדי דשקולין. ועיין באות יד.

יג) מתני', מלמד ששניהם שקולים. היינו לענין שיכול להביא לנדרו מאיזה שירצה כדפירש רש"י בד"ה יכול, אבל לענין סדר הקרבתו, דבאים שניים להקריב, אחד כשבה ואחד שעירה, פליגי תנאי בהוריות (יג.), אם כבש קודם משום דנתרבה באליה, או שעירה משום שנתרבה בעבודת כוכבים. ועיין בערוך לנר.

יד) מתני', תלמוד לומר איש אמו ואביו תיראו מלמד ששניהם שקולים. כתב הבאר שבע, דאין להקשות דקרא קמא איירי בכבוד והאי קרא במורא. משום דכבוד ומורא שוין כדאיתא בקידושין (לא.). ועיין בערוך לנר [שהובא באות



מאמר זה כאן, לומר דיששכר בן ברקאי אם היה תלמיד חכם ושונה מתניתין דכבשים ועזים שוים לא רק שהיה מציל את עצמו מגזירת המלך אלא היה גם מטיל שלום בין המלך והמלכה, לומר דלא פליגי, משום דתרווייהו מובחרים. [אמנם בפסחים (נז):] לא מסיימי להא מילתא.

כח) גמ', תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם. העיר הכתר ישועה בשם האפיקי יהודא (ח"ר דרוש ט בע"ג אות י"א), מה שייך לשון "ריבוי" על שלום, והוי ליה למימר "מביאים". וביאר, ד"מרבים" מתפרש באיכות בחשיבות וגדלות, וכלשון הרמב"ם (פ"ד מכלי המקדש הי"ב), דכהן גדול מרבין אותו בבגדי כהונה גדולה, דפירוש דמרבין מגדילין, דבענייני חול אינו מרבה ומחשיב השלום אחר המחלוקת שיהא טוב יותר מקודם המחלוקת, אבל בענייני התורה כשיש מחלוקת ונראה בתחילה לאחד שסותר דעת חברו, אך לאחר מיכן הודה לו שהצדק אתו, חשיב יותר בירור מאם לא היה מחלוקת כלל תחילה, והיינו "מרבים", מחשיבים ומגדילים השלום. ועיין עוד בדרשות חתם סופר (ח"א דף קפג ד"ה כן. וח"א דף ג ד"ה ת"ח). והערוך לנר יבמות (קכב): ביאר, דלא די במה שהתלמיד חכם מביא שלום על עצמו על ידי למודו, ולאחרים על ידי הוראתו, אלא נוסף במה שגורם גם לאחרים שבאים לידי שלום, דהיינו העשירים שאינם עצמם בני תורה אבל מחזיקים ללומדי תורה, גם להם יש שלום שכר לפעולתם, וזה מרבים שלום שעל ידי לימודם וזכים גם העשירים שאינם בעצמם למודי ד', אבל הם אוהבי תורה לשלום. עוד ביאר המשך הדברים כפי הגמ' בברכות (סד). "שלום רב לאוהבי תורתך וכו' שלום בחילך שלום בארמנותיך", משום דמדבר מהעשירים שיש להם חיל, דהיינו עושר וגם ארמונות, וכשהם אוהבי תורה יש להם שלום, ועיין שם שהאריך.

כט) גמ' ורב שלום בניך. העיר הערוך לנר (יבמות קכב): שד' מסכתות בש"ס נסתיימו במאמר זה, ברכות, יבמות, נזיר, וכריתות. [ועיין במהרש"א (חידושי אגדות שם)]. וביאר, שמצאו מסדרי הש"ס רמז לזה בכפל בניך בפסוק, דהוי ליה לסיים ורב שלומם ולא לכפול בניך, ולכן אמרו דבניך מרמו על ד' מסכתות אילו, שר"ת שלהם "בניך" ברכות נזיר יבמות כריתות, ושענינם תועלת השלום, וענין השלום לדי' ענינים, א. שלום בין הקדוש ברוך הוא לאדם, ב. בין אדם לחבירו, ג. בין איש לאשתו, ד. בין גוף לנשמה. וברכות שענינה מדיני קריאת שמע תפלה וברכות להתאחד האדם עם בוראו בכל עניני חייו, הוא ענין השלום שבין הקדוש ברוך הוא לאדם. ויבמות, הוא ענין שלום שבין אדם לחבירו, ועל פי כוונת היבום שהוא להקים לאחיו שם, אשר על כן נקרא חסד עם החיים ועם המתים. ונזיר, הוא ענין שלום שבין איש לאשתו, וכדאמרינן למה נסמכה פרשת נזיר לפרשת סוטה שמי שרואה סוטה בקלקולה יזיר עצמו מן היין, שגורם זנות ועושה פירוד בין איש לאשתו. וכריתות, עניני שלום שבין גוף ונשמה, שענין כרת הוא, שתועלת המצות בעולם הזה ליתן קיום לנפש הבהמי שבגוף, לבל יכלה גם אחר הפרד רוח החיים ממנו, ושיהיה קישור תמידי בין הנפש השוכן בארץ, ובפרט על הקבר, ובין הרוח אשר משכן כבודו בגן עדן התחתון, ובין הנשמה אשר משכנה בגן עדן העליון, אשר על כן מתפללים על הקברים, ועל ידי קישור זה ישוב לעת התחייה הרוח אל הגוף ויחיו יחדיו, אבל כשיחטא האדם בעבירה שחייב כרת, אז נכרת הנפש מן רוח ונשמה, כדכתיב גבי כרת "ונכרתה הנפש ההיא", ועל ידי זה לא בלבד שכל ימי חייו על הארץ אין עוד קשור בין נפשו הבהמיות ונשמתו האלקי, אלא גם אין לו תקוה שיקום בתחיית המתים ויאבד נצח, ולכן ענין מסכת כריתות היא השלום הרביעי לעשות שלום בין גוף ונשמה בעולם הזה ובעולם הבא, שישמר האדם מאותן עבירות שחייב כרת עליהם, ושגורמין פירוד ביניהם, ואם חטא איך יביא קרבן וישוב מחטאו למען ישוב ויאור בקרב נפשו נשמתו נר ד'. ועיין עוד במנחם שלמה ונר תמיד.

שהוא כשר ולא היה כמותם. ועיין בחידושי החתם סופר (שם) שהוסיף שלכך כתב "תלמידו של פינחס", דלא החניף לרשעים במעשה זמרי והרג נשיא מישראל, וגם ישמעאל בן פינחס לא היה חנפן כבני משפחתו. עוד כתב, דדוקא עליו צווחה העזרה, משום שהיו בו כל מעלות הכהן הגדול, צדיק וחכם ועשיר, דעליו תנן בסוטה (מט.), משמת ישמעאל בן פינחס בטל זיו הכהונה. וכן כתב הבן יהוידע (בפסחים שם).

כא) גמ', הוה כריך שיראי על ידיה והוה עבדי עבודה. פירש רש"י ד"ה כריך ידיה בשיראי, כדי שלא ילכלך ידיו בדם ובשר, ובפסחים (נז). ד"ה כריך ידיה בשיראי פירש משום חציצה. וכן נראה מדברי התוס' בזבחים (כד). ד"ה הואיל, שהקשו, דהכא משמע דהוי חציצה, ובסוכה (לז). אמרינן, דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה. ותירצו, דהכא שכורך ידיו בסודר חשיב חציצה, ולא דמי להתם דשמה לקיחה, משום דהתם כורך הסודר על הלולב. והתוס' בסוכה (שם) ד"ה דבעינא לקיחה תמה תירצו, דדוקא היכא שלוקח דרך כבוד אמרינן דשמה לקיחה, אבל הכא דלקח דרך בזיון לא אמרינן הכי. ועיין שם שתירצו עוד, דנענש רק משום דביזה קדשי שמים ובאמת לא הוי חציצה. ועיין באות הבאה ובאות שלאחריה.

כב) גמ', שם. עיין באות הקודמת בפירוש רש"י דהכא ודפסחים. וכתב הבאר שבע, דאיכא נמי משום יתור בגדים, דמסתמא כיון שכרך ידיו בזה כדי שלא יתלכלך [כרש"י בפסחים], הוה בשיראי שלש על שלש, והווי יתור בגדים, כדאיתא בזבחים (יט). עיין שם. וכתב, דצריך לגרוס, "ומחלל קדשי שמים", ולא "מבזה", דאיכא בהכי נמי משום חילול עבודה. וכן לפירוש רש"י דפסחים. ועיין בערוך לנר שהשיג על הבאר שבע.

כג) גמ', שם. הקשה הערוך לנר, לפי מה שפירש רש"י בפסחים (הובא באות הקודמת ושלפניה) דיש כאן משום חציצה, איך לא מוחו בו אחיו הכהנים. ותירץ, לפי מה שתירצו התוס' בסוכה, דדוקא הכא דלקח דרך בזיון הוי חציצה, אבל בלוקח דרך כבוד לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה, ולפי זה יש לומר, דהכהנים סברו דכריך דרך כבוד ואין בזה חציצה, אבל יודע מחשבות יודע שכיוונתו היתה לבזות קדשי שמים, ואף מחללם בכך משום חציצה.

כד) גמ', אמרו נישויליה ליששכר איש כפר ברקאי דכהן גדול הוא. הקשה הבן יהוידע בפסחים (נז.), וכי לא יכלו לשאול מן השרים והעשירים הנמצאים לפניהם, דודאי מזדמן להם שאוכלים פעמים בשר גדיים ופעמים בשר כבשים. ותירץ, דודאי גם המלך היה מודה דבשר כבשים עדיף מגדיים, אלא עיקר מחלוקתם היתה, אם שייך שיזדמן בגדיים בשר שמן וטוב יותר מבשר כבשים, ולכך הוצרכו לשאול מהכהן, דהקרבנות שבאין לפניו הם מן השמנים והמובחרים ויודע גם בשמנים מה טוב יותר.

כה) גמ', הואיל ואחיו בידיה קוצו לידיה דימינא וכו' קצויה לידיה דשמאלא שמע מלכא אמר ליקצו נמי לידיה דימינא. ביאר המהרש"א (חידושי אגדות) בפסחים (נז.), דקיבל עונשו מדה כנגד מדה, משום דכרך שיראי על ידיה בשעת עבודה, ועבודה ביד ימין. ומה שלבסוף קצצו אף יד השמאלית, ביאר הבן יהוידע (שם), משום דכרך השיראי קודם העבודה ביד שמאלו על יד ימינו, וכיון דיד שמאל קדמה בעבירה היא נקצצה תחילה ואחר כך יד ימין שעבד בה.

כו) רש"י ד"ה ואם כבש, היינו קרא דמתניתין וכו' דכתיב לעיל מיניה שעירת עזים לחטאת. אמנם בפסחים (נז): פירש רש"י ד"ה או כבש או עז, דקאי אקרא דשלמים, וחזינן, מדלא הראה הכתוב רמז מובחר בזה מזה שמעת מינה דשניהן שוין. ולפי זה לא קאי עלה מאמר רבי שמעון במתניתין, דמצינו בכל מקום כבשים קודמין לעזים, דכאן כתבתם התורה בלשון דמשמע דשוים נינהו.

כז) גמ', תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם. ביאר הערוך לנר, דהביא



השפת אמת, דהשתא שינויא דגמ' אינו מטעם "אם עלו לא ירדו", אלא מטעמא אחרינא, **דלקמן** (יב). מקשה הגמ' אעולא, "וכי קדושה שבהן להיכן הלכה", ולא משני עלה מידי, ואם כן יש לומר, דהטעם, דעיקר קדושת הקרבן בשעת שחיטה, ואף דמועלין גם קודם שחיטה, היינו משום דמיוחד לשחיטת קדשים, אבל כשמתו אגלאי מילתא דלא נגמרה הקדושה. ואף דפשיטא דכשמעל בה ואחר כך מתה, דחייב, היינו משום דבשעת מעילתו היה עומד לשחוט, אבל כשמת בטלה הקדושה, ומשום הכי כשנשחט לשם קדשים אף דנעשה בפסול, כיון דראוי לקדשים קלים שפיר אמרינן קדושה שבהם להיכן הלכה, ולא הוי כקדשים שמתו. [ואף דלהלן פירש רש"י בד"ה **חוץ לזמנו**, דלא פרכינן משחטן בלילה, משום דלילה לאו מחוסר זמן הוא, דודאי טעמא משום "אם עלו לא ירדו". מכל מקום בתירוץ הגמ' אחוץ לזמנן וחוץ למקומן משמע קצת ברש"י, דאכתי אינו מהאי טעמא, מדלא זכר כלל להאי טעמא]. עוד הקשה ב**שיעורי הגרי"ד** (שהובא בספר זכרון "ישורון" חלק ח), דאכתי לא אתי שפיר לטעמא ד"אם עלו לא ירדו" אלא מה שמועלין באימורין, אבל לא על הבשר, והרי קדשי קדשים ששחטן בדרום מועלין אף בבשר דידהו, ואמאי, הא לא שייך ביה דינא ד"אם עלה לא ירד". ומשום הכי ביאר, דמאי דאמרינן טעמא ד"אם עלה לא ירד" אינו הטעם דמועלין בהם, אלא דכיון דאם עלו לא ירדו חזינן דאינו פסול גמור דקדשים, אלא פסול צדדי, ומשום הכי לא הוו כקדשים שמתו, ומועלין בהם. ואף השיטה מקובצת כיון לכך. אמנם עיין במה שביאר ב**שו"ת חתם סופר** (אורח חיים סימן קפ). ומשמע קצת מדבריו, דאם עלה לא ירד, הוא סיבה וטעם, דמשום הכי יש מעילה. וכן משמע קצת ברש"י **כריתות** (כג). **ד"ה אכילה גסה**. [ועיין מה שכתבנו שם באות י].

ו) גמ', שם. לקמן (עמוד ב) אמר רבה דנשחטו בדרום אם עלו ירדו, אפילו לרבי שמעון דאית ליה בנשחטה בלילה אם עלתה לא תרד, ואמרינן התם, דלדבריו, המעילה היא רק מדרבנן, דכיון דלא ראויים למזבח אין בהם מעילה מדאורייתא. וכתב **הקרבן אורה** (הכא), דבנשחטה בלילה, אף לרבי יהודה דאית ליה **(בזבחים פד)**. דאם עלתה תרד, מכל מקום ימעלו בה מדאורייתא, ולא כמה דחנקינן דמי, והא דאם עלו ירדו, משום ג' מיעוטים דאית ליה התם, אבל מעילה איכא מן התורה. ועיין מה שכתבנו **לקמן** (עמוד ב' אות יג) **מהכסף משנה**.

ז) תוס' ד"ה פשיטא, בסוה"ד, ועוד יש לומר דלפי מה שפירש מורי נחא שפיר. כתב **החק נתן**, דהיינו התירוץ השני להלן **בתוס' ד"ה חוץ לזמנו**. אכן הקשה, דכן תירצו בתירוץ הראשון דפשיטא שאין הזריקה מוציאה מידי מעילה כיון דפסולה היא. וביאר, דלתירוץ השני אמרינן להאי סברא בדברי המקשן כדלהלן. והרש"ש כתב, דתיבות אלו שייכים לתוס' הקודם ד"ה **שחטן בדרום וקיבל דמן בצפון**, שהביאו משום ר"י לשבש הספרים דשחט ביום וזרק בלילה גרסינן בסיפא, דהוא חידוש יותר, והשתא כתבו דהחידוש בהא דהזריקה אינה מועילה להוציא מידי מעילה, אף דמהניא למיקבע בפיגול כמו שביארו להלן **בד"ה חוץ לזמנו** [בנמשך לעמוד ב']..

ח) רש"י ד"ה חוץ לזמנו וחוץ למקומו לא מיחזו, בתוה"ד, ושחט בלילה וזרק בלילה דין הוא דמועלין דלילה לאו מחוסר זמן הוא. כתב **השפת אמת**, דודאי כוונת רש"י הוא מצד אם עלה לא ירד, דמשום הכי יהיה מעילה, [דמהאי טעמא מפרשינן **בזבחים** (פד): דאם עלה לא ירד], [אמנם עיין מה שנתבאר באות ה, ולפי זה אכתי אין הכרח לכך עד סוף הסוגיא].

דף ב ע"ב

ט) גמ', איבעיא להו אם עלו מהו שירדו. עיין בתוס' ד"ה עלו מהו שירדו, דהספק דוקא אשחטן בדרום, דאילו חוץ לזמנו וחוץ למקומו מפורש בזבחים דאם עלו לא ירדו, וכן שחטה בלילה פליגי בה להדיא רבי שמעון ורבנן. וכן

ל) **גמ', שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך אל תקרי בניך אלא בוניך**. כן גורס הבאר **שבע** על פי הגמ' **בברכות** (סד). ועיין **ביפה עיניים** שהביא מהירושלמי **בברכות** (פ"ט) דלא גרסינן לה, וביאר, דלא בעינן לפרושי דאיירי בתלמידי חכמים דמשמע כבר מרישא דקרא, דכתיב, "וכל בניך למודי ה'".

הדרך עלך המביא אשם וסליקא לה מסכת כריתות.

מסכת מעילה

דף ב ע"א

א) מתני', ושקבלו פסולין וזרקו את דמה. לקמן (ה): איתא דפסול דטמא עושה שיריים, כלומר דאם קיבל טמא את הדם אי אפשר לתקן על ידי שיחזור הכשר ויקבל ויזרוק. ושאר פסולין שקיבלו וזרקו את הדם אינם עושים שיריים ואפשר לתקן בקבלת וזריקת כשר. וכתב **הרמב"ם בפירוש המשניות (מעילה פ"א ה"א)**, דהא דקתני במתניתין ושקבלו פסולין וזרקו את דמה, היינו שניהם ביחד דתרווייהו עשו הפסולין. וביאר [לפי הגהת החק נתן שם], דאי איירי שרק קבלו הפסולין, דהיינו אפילו בפסול טמא דעושה שיריים, אבל את הזריקה עשה כשר, יש לו תקנה על ידי שיחזור הכשר ויקבל ויזרוק. וביאר החק נתן, דהיינו כמו שכתב **הראב"ד** (בפ"א מפסולי המוקדשין הכ"ח). וכתב **הכסף משנה** (שם). דאף הרמב"ם סובר כן, ועיין באות ג.

ב) רש"י ד"ה וכן אם שחט בלילה וזרק ביום, והאי כל דכן הוא וכו' וזו ואין צריך לומר זו. [ועיין בתוס' ד"ה שחטן בדרום, דצריך לגרוס בהיפך ואז הוא לא זו אף זו]. וכתב **הרש"ש**, דיש לומר דרבנותא דהאי בבא, במה שלא מועילה הזריקה להוציאם מידי מעילה, [וכמו שהקשו **התוס' ד"ה פשיטא**. ועיין שם בשיטה מקובצת (אות לח)], ורבנותא טפי בגוונא שכשר יותר, כגון ששחט בלילה וזרק ביום. וכתב עוד, דגם תוס' ד"ה שחטן בדרום כוונו ליישב כן, וצריך לגרוס בסוף דבריהם, "ועוד יש לומר" וכו', הכתוב בסוה"ד דד"ה פשיטא.

ג) רש"י ד"ה ושקבלו פסולין וזרקו את דמה, בטמאין מיירי. עיין מה שכתבנו באות א'. אמנם ברש"י להלן ד"ה ושקבלו פסולין [שנדפס לקמן (ד): והעתיקהו כאן], כתב, דאיירי אף בבעלי מומין. ותמה הברכת הזבח, הא שאר פסולין אין עושים שיריים, ואם כן איכא תקנה, ואמאי תנן דלא יצאו מידי מעילה. ועיין **בצאן קדשים** שמחבר הדיבורים ברש"י. ובמה שמיישב.

ד) גמ', קדשי קדשים ששחטן בדרום פשיטא. הקשה **התקנת עזרא**, מאי פשיטותא, **דלקמן** (עמוד ב) אמרינן דלרבה דאם עלה לא ירד אפילו לרבי שמעון, מעילה דקתני הכא היינו מדרבנן, דמדאורייתא ליכא מעילה כיון דלא חזי למזבח כלל, ולרב יוסף נמי אשמועינן דאם עלו לא ירדו, דמשום הכי מועלין מדאורייתא. וביאר, דלרב יוסף פריך [וכמו כן כתב **השיטה מקובצת** (אות י) דהצריכותות דקעביד להלן (בגמ') היינו אליבא דרב יוסף, עיין שם], והמקשן עדיין לא ידע מסברת רבה דכמאן דחנקינן דמי, ומשום הכי פריך פשיטא, דמהיכי תיתי דלא למעול בהן, ומשני, משום דסלקא דעתך דכמאן דחנקינהו דמי, כמו שסבר רבה באמת.

ה) גמ', נהי דאינו ראוי לקדשי קדשים ראוי הוא לקדשים קלים. הקשה בשיטה מקובצת (אות ה) סוף סוף לא חזי לקדשי קדשים ואינו ראוי למזבח ואמאי מועלים, וביאר משום ד"אם עלו לא ירדו". אמנם בגמ' אכתי לא אמרינן להאי טעמא, אלא להלן בהמשך הסוגיא. וגם להלן דמשני אחוץ לזמנן וחוץ למקומן, הואיל ומרצין לפיגולן, לא אמרינן משום "אם עלה לא ירד". [וגם ברש"י ד"ה הואיל ומרצין לפיגולן לא פירש מהאי טעמא]. וכתב



כיון דשחטן בדרום כמאן דחנקינון. עיין בתוס' ד"ה ורבה אמר לך מה שביארו בשם ר"י, דבנמלקה שלא במקומה לרבי יהודה אם עלתה תרד. אמנם עיין ברש"י לקמן (ג.) ד"ה וכל שלא היה פסולו בקודש, בסוה"ד, שביאר הגריעותא דשחטן בדרום משום דתחלת עבודה היא. ולפי זה לכאורה יש לפרש כאן, דהכי קאמר, בניתנין שלא במקומן לא תרד לרבי שמעון, משום דלא שני בתחלת עבודה, אבל בשחטן או קבל דמן בדרום, דשני בתחלת עבודה, תרד. (ש.א.).

(יג) גמ', מאי מועלין בהן מדרבנן. כן פסק הרמב"ם (פ"ג ממעילה ה"א). וכתב הכסף משנה, דאף דלא אמרינן הכי אלא לרבה, ולקמן (ג.) איתותב, ולרב יוסף לכאורה המעילה מדאורייתא, מכל מקום לא פליגי אלא אליבא דרבי שמעון, אבל לרבי יהודה לכולי עלמא תרד, אם כן מאי מועלין מדרבנן. [אמנם עיין בקרן אורה לעיל (עמוד א) שלא כתב כן].

(יד) גמ', מתו נמי תנינא וכו', סלקא דעתך אמינא וכו'. כתב החק נתן, לגירסת רש"י, מתו נמי וכו' כיון דנהנה כל שהוא מעל, טעמא דחטאת אבל שאר קדשים שמתו לא מעל. אמר לך עולא הוא הדין שאר קדשים ומאי שנא דנקט חטאת, דסלקא דעתך אמינא חטאת הואיל ולכפרה אתיא בדילי מינה ולית בה מעילה, קמשמע לן. ובספר משנת רבי יעקב הקשה לגירסת רש"י, מהיכתי תיתי לדיוקי דהא דקתני חטאת הוי בדוקא, הא ברישא נמי קתני הנהנה מן החטאת כשהיא חיה, והתם ודאי חטאת לאו דוקא, אלא חטאת וכל דדמי לה, דהיינו קדשי קדשים. ועיין בדבריו שהאריך, ובסוף דבריו כתב, דנראה דקושיא ותירוץ זה הוא הוספת התלמידים, ולא גרסינן לה בגמ'.

(טו) רש"י ד"ה כשהיא חיה, בתוה"ד, דכיון דקדושת דמים היא לא מעל עד שיחסר וכו' אבל כל שאינו עומד לדמים כגון כוס של זהב וכו' אף על פי שלא חסרו מעל. כתב בגליון מהרש"א, דלשונו קשה, דלקמן (יט.) בד"ה מכדי, מבואר דהחילוק אינו בין עומד לדמיו או לא, אלא דדבר שיש בו פגם לא מעל עד שיפגום, וכוס של זהב לא קאי לאיפגומי, ולכך מעל אף בלא פגם.

(טז) בא"ד (בנמשך לדף ג.), כגון עולה ואשם ושלמי ציבור משום דלאו לכפרה אתו. וכן איתא בפירוש רבינו גרשום. ותמה התקנת עזרא, דאשם ודאי לכפרה אתי.

כתב בפירוש קדמון השני (שבהוצאת הר"ר אברהם סופר), ובהגהות (שם) דקדק מרש"י ד"ה איבעיא להו בסוה"ד, מתיבת כו" דקאי אכולהו. אמנם בכתב יד ליתא לתיבת כו"י.

(י) גמ', אליבא דרבי יהודה כולי עלמא לא פליגי דאם עלו ירדו. פירש רש"י ד"ה אליבא דרבי יהודה, דממעט מג' מיעוטים, נשפך דמה ויצא דמה ונשחטה בלילה, הכי נמי אם עלו ירדו. אמנם לא מבואר היכי שמעינן מינייהו דהוא הדין בשחטן בדרום. ועיין בתוס' ד"ה אליבא דרבי יהודה שביארו דאם בנשחטה בלילה אם עלתה תרד, כל שכן בפסול דדרום דפסול מקום חמור מפסול הזמן וכן שיטתם להלן בתוס' ד"ה ורבה אמר. אמנם בזבחים (פד.) ד"ה פרט תירצו, דכי היכי דממעט ג' דברים מג' מיעוטים, הכי נמי אית ליה מיעוט נוסף כדדרשינן (שם לו.) לנשחטה בדרום "מכל דבר רע", ומינה פשיטא לן בסוגיין דלרבי יהודה אם עלתה תרד. עוד תירצו, דשחטן בדרום [לרבי יהודה] הווי כשחטן בחוץ, דלכולי עלמא אם עלתה תרד.

(יא) גמ', שם. הרמב"ם (פ"ג מפסולי המוקדשין ה"ז) פסק, דבשחטן בדרום אם עלה לא ירד. והקשה הכסף משנה, מהא דפסק (שם ה"ז) כרבי יהודה דנשחטה בלילה תרד, ובסוגיין אמרינן דלרבי יהודה ודאי הוא הדין נשחטה בדרום דאם עלתה תרד. וכתב המהר"י קורקוס (שם), דתיובתא דמותבינן לרבה לקמן (ג.), דתנן התם [לפי מאי דדייקינן], דאם עלו לא ירדו, מהא קשיא נמי למאי דאמרינן דאליבא דרבי יהודה ודאי דתרד, דהא דוחק לומר, דלרב יוסף ניחא ואלבא דרבי שמעון, משום דכל הני מתניתין כרבי שמעון אתי ולא כרבי יהודה. ועוד, דהלכה כרבי יהודה. ומכאן יצא לרמב"ם דהא דאמרינן תיובתא, הוי נמי להא דאמרינן דאליבא דרבי יהודה כולי עלמא לא פליגי. והלחם משנה (שם) כתב דסוגיות חלוקות בכך, והא דאיתא בזבחים (כו:): דמודה רבי יהודה בניתנים למעלה שנתנן למטה דלא ירדו, פליגא, דהוא הדין בנשחטו בדרום. ועיין בקרן אורה שדחה דבריו, ותירץ, דהתוס' בזבחים (פד.) ד"ה פרט ביארו דהא דמודה רבי יהודה בנשחטו בדרום, משום דדרשינן (שם לו.) "מכל דבר רע", והרי בגמ' שם איתא דתרי תנאי פליגי אליבא דרבי יהודה, ואיכא למאן דאמר דלא לקי אשחיתת דרום, והרמב"ם נראה דפסק כותיה, מדלא חשיב במנין הלאוין שחיתת דרום, ואם כן ליכא מיעוטא, ומשום הכי לא פסק דירד.

(יב) גמ', ורבה אמר לך עד כאן לא קאמר רבי שמעון אלא וכו' אבל הכא

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דרף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ה"כ בפט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 shbrma@gmail.com

http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124